

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Postoje k manželství

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Geraldina Palovčíková, CSc.

Vypracovala:

Bc. Lucie Kučerová

Brno 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Postoje k manželství zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

Brno 25. 03.2012

.....
Bc. Lucie Kučerová

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Geraldině Palovčíkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Bc. Lucie Kučerová

Obsah

Úvod	1
1. Základní pojmy	2
1.1 Manželství	2
1.2 Formy uzavření partnerského svazku	7
1.3 Rodina	10
2. Manželství a jeho aktuální aspekty	15
2.1 Sociální role manželů	15
2.2 Postavení manželů v ekonomickém systému	16
2.3 Změny genderových stereotypů	17
3. Společenské změny	20
3.1 Proměna demografického chování	20
3.2 Změna hodnotové orientace a různorodost životního stylu	21
3.3 Změna reprodukčního chování	24
4. Výzkum	27
4.1 Cíle výzkumu a formulace hypotéz	27
4.2 Charakteristika výzkumného vzorku a použitá metoda	27
4.3 Prezentace výsledků	29
4.4 Diskuze	59
4.5 Závěry výzkumu	60
Závěr	62
Resumé	64
Anotace	65
Annotation	65
Klíčová slova	65
Keywords	65
Literatura a prameny	66
Příloha	70

Úvod

Ve své diplomové práci se věnuji postojům české společnosti k manželství. Toto téma mě zaujalo, protože změny demografického chování jsou v poslední době hojně diskutovaným tématem. Důvodem je pokles plodnosti, odkládání založení rodiny do vyššího věku, pokles sňatečnosti, rozšiřování alternativních forem partnerského soužití a zvyšování mimomanželské plodnosti. Tato alarmující předpověď vyvstává potřebu věnovat pozornost důvodům a okolnostem vedoucím k těmto změnám.

Cílem diplomové práce je pojednat o problematice manželství. Zajímaly mě názory naší společnosti na sňatek, manželství, registrované partnerství a nesezdané soužití, dále na rodinu a na děti. To vedlo k volbě cíle mého dotazníkového šetření. Je jím snaha zjistit postoje k manželství a jejich komparace z aspektu pohlaví, věku a vzdělání.

K testování jsem stanovila následující hypotézy: Mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním zastávají méně tradiční postoje k manželství než starší lidé nad 35 let se vzděláním nižším; Nejméně jedna polovina české společnosti je promanželsky orientovaná; Nesezdané soužití vnímá jako „předmanželské“ méně jak polovina české společnosti; S požadavkem, aby se děti narodily až po svatbě, souhlasí více starších lidí nad 35 let s nižším vzděláním (základním a středoškolským), než mladých lidí do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním.

V teoretické části práce největší měrou využívám metodu analýzy odborné literatury a dále získávání informací z příslušných webových stránek. Vymezuji pojmy manželství a rodina, dále sociální role manželů, postavení manželů v ekonomickém systému, proměna demografického chování, netradiční formy partnerského a rodinného soužití, změny hodnot, genderových stereotypů a reprodukčního chování. V praktické části se pokouším, s využitím sociologického výzkumu za použití dotazníku, odpovědět na otázku jaké postoje zaujímá česká společnost k manželství.

1. Základní pojmy

1.1 Manželství

V České republice definuje zákon o rodině manželství jako „trvalé společenství muže a ženy založené zákonem stanoveným způsobem. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a řádná výchova dětí. Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.“¹

Manželství lze označit za „společensky uznaný, legalizovaný sexuální vztah mezi dvěma nebo více partnery opačného pohlaví, o kterém se předpokládá, že se dříve či později stane základem rodiny. Variantní formy manželství zahrnují vztah: 1. Jednoho muže a jedné ženy (monogamie); 2. Jednoho muže a dvou nebo více žen (polygamie); 3. Jedné ženy s několika muži (polyandrie)“.²

Podle Jandourka³ představuje manželství právní vztah zavazující muže a ženu ke společnému životu. Moderní západní společnost povoluje pouze monogamii, ovšem s vyšší mírou tolerance k rozvodům a uzavírání nového manželství. Vyšší nestabilita současných manželství je ovlivněna mnohými faktory, ke kterým se řadí například vysoká sociální mobilita, emancipace žen, ztráta vlivu velké rodiny na manželský pár, pochybení při volbě partnera, kterému již nemůže zabránit zásah příbuzenstva či společenská tolerance rozvodů. Společnost i přes historické změny stále vytváří pravidla, která upravují vznik, průběh a zánik manželství. Značně vysoké procento partnerských párů žije v nesezdaných soužitích (dříve nazývaných konkubinát), z nichž některá časem přejdou do klasického manželství. Četné mladé páry vedou k odkladu vstupu do manželství ekonomické a praktické důvody (např. studium, bytová problematika). Z těchto důvodů žijí takové páry v nesezdaném soužití, přičemž sexuální vztahy jsou dnes vzhledem ke ztrátě vlivu církve na veřejné pojetí morálky společností převážně tolerovány. Narůstá i počet osob, tzv. singles, které do manželství vůbec nevstupují, neboť svobodný život považují za nejvyšší hodnotu. Soužití dvou nesezdaných osob rozdílného pohlaví se označuje také jako vztah druh-družka.

¹ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

² Pavlík, Z., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha 1993, s. 39

³ Srovnej Jandourek, J., Sociologický slovník. Praha 2011, s. 148

Cibulec charakterizuje manželství jako „soužití dvou partnerů opačného pohlaví, kteří se na základě dobrovolného souhlasu rozhodli, že budou společně spravovat nabytý majetek a finance, udržovat své obydlí (byt – domácnost), starat se o výchovu dětí, sexuálně se stýkat (erotická a fyziologická stránka), komunikovat (tj. sdělovat si ústní, písemnou či jinou formou dobré i zlé informace) a trávit volný čas, usnadňovat vznik a realizaci svých zálib (koníčky), vybírat přátele, udržovat vztahy s širší rodinou a starat se o přiměřené duševní a fyzické zdraví“.⁴

Pávkova definice manželství je stručná: „Manželství je vztahem mravním a právním, protože jeho morální zásady byly povýšeny na zákon“.⁵

Nad otázkou „Kde člověk hledá jistoty ve světě nejistot?“ se zamýšlí Plaňava. Jednou z odpovědí na otázku je jistota ve sdružování, ve vytváření takových společenství, kde jedinec není závislý na jiné osobě a není ani nikým ochraňovaný, nýbrž kde lidé spřízněných duší spolupracují, pomáhají si na bázi vzájemné výhodnosti a směny: ty dáš, uděláš, vymyslíš to a to – já zase něco jiného, abychom žili, přežili, život ochránili a rozmnožili. Mezi taková společenství se nesporně řadí manželství.⁶

Každé manželství je určitou formou partnerství, píše Vodáková v publikaci Rod ženský, Kdo jsme a kam jdeme. Uvádí, že v případě vztahu muže a ženy v soukromé sféře jde spíše o psychologický či sociálně psychologický pohled anebo přístup, což je bezesporu dáno bezprostřední životní zkušeností většiny z nás vysoce intimní a veskrze velice křehkou sociální jednotkou zvanou manželství (a rodina). Naše soukromé vztahy a vazby se nám mohou jevit jako nezávislé na vnějším prostředí. Náš vlastní „intimní mikrokosmos“ je ovšem vždy součástí širšího sociálního a společenského celku, který se často bez ohledu na naši vůli a naše přání a tužby, nějakým způsobem promítá do našeho soukromého života.⁷

Zajímavá je Plaňavova teorie, podle které tvoří intimita a osobní autonomie dva základní pilíře, pomocí nichž lze soužití popsat a zároveň porozumět různým strádáním. Vztah mezi těmito pilíři není jednoduchý, je to vztah plný napětí a možných střetů, na kterém je třeba neustále pracovat, znovu jej utvářet a naplňovat.⁸

Tuto teorii rozvíjí Možný⁹, podle kterého můžeme soužití v manželství a rodině přirovnat k „živému organismu, který se zrodí, vyvíjí, zaniká“. Již zmíněné dva základní

⁴ Cibulec, J., Manželské praktikum, Praha 1984, s. 14.

⁵ Pávek, F., Manželství na zkoušku, Praha 1987, s. 23.

⁶ Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 14.

⁷ Vodáková, A. & Vodáková, O., eds., Rod ženský Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?, Praha 2003, s. 103.

⁸ Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 59.

⁹ Možný, I., Česká společnost, Praha 2002, s. 63.

pilíře soužití – intimita a osobní autonomie – se „vyvíjejí, mění se vztah i proporce mezi nimi a též jejich náplň. Vlastně SE nevyvíjejí ani SE nemění, nýbrž utváříme i měníme je MY sami. Vždy znovu a znovu, v každé etapě soužití potřebujeme vyvažovat intimitu s osobní autonomií; měnit jejich podoby i projevy tak, abychom uměli být a žít spolu i každý sám“.

Domnívám se, že takovými psychologickými či sociologickými pojetími se předcházející generace příliš nezabývaly. V minulosti hrály roli při vstupu do manželství nejrůznější kalkulace, často zvažované rodiči. Bývaly to úvahy o spojení urozených rodů a jejich území, později hospodářských usedlostí nebo řemeslnických dílen. To až v současné době do manželství či do nesezdaného soužití vstupuje většina lidí na základě vzájemné náklonnosti, přitažlivosti a milenecké lásky.¹⁰

Ovšem i současní snoubenci při řešení nastávajících majetkových poměrů odkládají romantiku a využívají právních ošetření. Společné majetkové poměry manželů po uzavření sňatku lze upravit staronovým institutem manželské smlouvy. Ta se uzavírá pouze v případě, že si to manželé přejí. Je též možné smluvně zajistit stav, kdy společné jmění manželů fakticky nevznikne. Lze se také smluvně dohodnout o výlučné dispozici s určitými věcmi, se kterými poté disponuje a o nich rozhoduje pouze jeden z dvojice. To je rozdíl od poměrů v běžném manželství, kdy s majetkovými náležitostmi musí souhlasit oba manželé.¹¹

Manželství vzniká na základě **sňatku**. Svatbou dává partnerská dvojice svému okolí na vědomost vznik nového lidského společenství - manželství. Partneři tím inzerují, že se budou k lidem ve svém okolí i vůči sobě chovat poněkud odlišně než dosud a že též očekávají poněkud jiné chování vůči sobě. Mezi novomanželi též dochází k významné změně poměrů, neboť končí období namlouvání a volné milostné soutěže. Plaňava konstatuje, že samotný svatební obřad lze pojmout i jako „ústně smluvně stvrzený a nadosobní autoritou posvěcený vznik nové životní situace, zavazující zúčastněné strany k určitému jednání“.¹²

Svatební den je důležitý i pro širší rodinu novomanželů, neboť jak zaznamenal Cibulec, formální spojení partnerů do budoucna ovlivňuje soužití generací v obou rodinách.¹³

¹⁰ Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 71.

¹¹ Novák, T., & Pokorná, A., Peníze a manželství, Praha 2007, s. 45.

¹² Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 106 – 107.

¹³ Cibulec, J., Soužití tří generací, Praha 1980, s. 103.

Mladí manželé musí již od počátku na svém novém vztahu pracovat. Mladá manželství, mezi která se řadí manželství trvající do deseti let od sňatku, představují totiž podle demografických dat dobu relativně nejvyššího počtu rozpadů rodin rozvodem manželství. Nejčastěji nabízeným problémem vedoucím k rozvodu je citové odcizení obou partnerů. Výrazně se také zvyšuje podíl nabízených problémů a potíží ve sféře manželského komunikování, lidé mají hodně starostí i aktivit vně manželství a vně rodiny, takže nezbývá energie ani nálada doma si spolu povídat, což vadí zejména ženám. Důležitou roli hrají starosti s penězi a problémy s výchovou a péčí o děti.¹⁴

Dynamika mladého manželství, ovlivňující vznik a rozvoj manželského citového vztahu je, kromě kontrastu romantických schůzek s dennodenním i nepohodlným kontaktem, podmíněna ještě dalšími skutečnostmi. Za jednu z hlavních považuje Pávek změnu pořadí hodnot před sňatkem proti hodnotové orientaci po sňatku. Začíná poznáním, že atraktivní vnější vzhled, tak přitažlivý před sňatkem, je v manželství ze svého místa vytlačen zcela jinými parametry, jako je snášenlivost, smysl pro humor, pro domácnost a podobně.¹⁵

To, že se mladé ani dlouhodobé manželství neobejde bez občasných **konfliktů**, popisuje Pávek ve své knize Manželství na zkoušku. Konflikty, které provází život manželů, jsou podle jeho názoru jednak rázu obecného a jednak čistě osobní. Konfliktnost manželského soužití vyplývá nejčastěji z následujících příčin:

- 1) z vnitřní konfliktnosti ženy či muže, ze zdravotního stavu, temperamentu, motivů jednání, z jejich reakce na neúspěchy, na nesplněné požadavky a potřeby,
- 2) z rozporů, které zákonitě vznikají při vytváření volní totožnosti a volního souladu v oblasti bydlení, domácnosti, financí, trávení volného času, intimního života a v oblasti péče o děti.¹⁶

Kimplová upozorňuje na to, že do manželství nevstupujeme jako tabula rasa. Nezakládáme tedy rodinu s „čistým štítem“, ale jsme ovlivněni předchozími očekáváními, získanými vzorci chování aj. Předpokladem pro změnu našich postojů je pochopení souvislostí a získání nadhledu, který pomůže předcházet nedorozuměním a následným krizím.¹⁷

Partnerské a rodinné zázemí může být „lékem proti stresu“, ale i naopak zdrojem zásadních stresových vlivů. Poskytuje mimořádnou míru emoční podpory i ochrany

¹⁴ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., Děti, mládež a rodiny v období transformace, Brno 2002, s. 67-69.

¹⁵ Pávek, F., Manželství na zkoušku, Praha 1987, s. 14.

¹⁶ Pávek, F., Manželství na zkoušku, Praha 1987, s. 117.

¹⁷ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 13-14.

zdravotního stavu. Jednoznačně bylo prokázáno, že lidé žijící sami jsou sice uchráněni od partnerských hádek, ale dožívají se nižšího věku než osoby žijící v manželství. Prognózu dožití výrazně neovlivňuje ani subjektivní hodnocení spokojenosti vztahu. Novák uvádí, že jen s mírným zjednodušením lze říci, že je lepší mít se s kým hádat, než být zcela sám.¹⁸

Tradiční věda o manželství popisovala určitá období, v nichž je **rozpad vztahu** pravděpodobnější než jindy, a učila manžele na ně reagovat. Popisovala první a druhé krizové období. První krize, mezi třetím a sedmým rokem manželství, vyplývá z přerodu romantiky do všedních starostí. Romantické souznění bývá nahrazeno řešením všednodenních úkolů a situací na něž pár nemá stejný názor. Přibývá péče o domácnost a o děti a naopak ubývá financí a času na společné zájmy. Druhé krizové období přichází mezi 17 až 25 lety manželského soužití a bývá méně nápadné a často i méně hluboké. Je směsí citlivosti, podrážděnosti vůči druhému, vyrovnáváním se s tím, že děti jsou samostatné a nepotřebují rodičovskou péči.¹⁹ Manželé si často uvědomí, že si již nemají co říct a že jejich dosavadní soužití naplňovala pouze starost o děti a domácnost.

Vývojové **krize** rodiny a manželství, kdy je třeba zmobilizovat síly a uskutečnit změny, nemají svůj zdroj pouze v těch událostech či situacích, které patří k životu a lze je víceméně předvídat. Jsou též události, kdy se přihodí něco neočekávaného a člověk se ocitne v tzv. paranormativní krizi, vysvětluje Plaňava. Mezi tyto události patří například narození postiženého dítěte, předčasné úmrtí partnera, ztráta zaměstnání aj. K široké paletě paranormativních dějů patří také velká výhra v loterii či restituce.²⁰

Jistě není sporu o tom, že každá krize má svůj konec. Někdy je to konce dobrý, někdy zlý a někdy se krize vytratí do neurčita. Nad koncem manželské krize uvažuje Pávek v publikaci Manželství na zkoušku. Konstatuje zde, že manželská citová krize mívá většinový nebo menšinový konec. Většina manželských citových krizí bývá završena poznáním, že kompromis není v manželských vztazích nic zavrženíhodného, ale že patří mezi nezbytné pomocné prostředky při střetu rozdílných názorů. V menším rozsahu končí manželské citové krize rozvratem a rozvrat zpravidla končí rozvodem, což je jediné, společensky i individuálně únosné řešení rozvratu hlubokého a nepřekonatelného.²¹

¹⁸ Novák, T., Hádky v manželství, Praha 2007, s. 7-8.

¹⁹ Novák, T., Jak předejít krizi v manželství. Praha 2004, s. 9-10.

²⁰ Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 77.

²¹ Pávek, F., Manželství na zkoušku, Praha 1987, s. 155-156.

Každé lidské počínání i samotné pobývání na světě znamená rizika, nejistoty, možnost ztroskotání. Tedy i soužití v manželství je od počátku vnitřně rozpornou, rizikovou záležitostí, neboť nemalý počet manželství končí rozpadem, tj. prohrou. Plaňava²² k této myšlence přidává odlehčující bonmot: „Nejčastější příčinou rozvodů je manželství“.

O krizi manželství a rodiny se mluví od začátku dvacátého století. Mnohé úvahy ústí v prognostické vize o naprostém zániku tradičního manželství i rodiny, nebo že tu nanejvýš zůstanou „stále menší a menší ostrůvky v moři jiných alternativ: skupinová soužití, manželství na zkoušku, volná soužití, výměny partnerů na krátkou i delší dobu, postupná soužití vždy s novým partnerem, spolužití dětí s jedním z rodičů a za čas s druhým; registrovaná partnerství homosexuálních párů i uměle oplodněných lesbiček“.²³ Tato pesimistická vize zániku manželství i rodiny se mi zdá poměrně přehnaná, protože si myslím, že většina lidí si přeje prožít klidný život. Ten může mít formu rodinného života nebo samostatného žití. To záleží nejen na zvážení jednotlivce, ale i na různých životních okolnostech. Není ale podle mne mnoho lidí, kteří si záměrně přejí žít v některých z výše popsaných „alternativ“.

Základní povědomí o manželství má každý člověk, stručně dokážeme definovat co je to manželství a jaké jsou na jednotlivce jeho sociální, právní či ekonomické dopady. Ovšem postoje k manželství se liší. Manželství už není samozřejmostí, jako tomu bývalo za socialismu. V posledních dvaceti letech lidé v důsledku nově nabyté svobody mění svůj životní styl, hodnoty i myšlení. Je zajímavé sledovat, jak se liší postoje napříč generacemi. Za pozornost stojí především mladá generace, která již sice není ovlivněna omezeními minulého režimu, ale přesto je vychována rodiči, kteří v této době vyrůstali. Do budoucna je také otázkou, jaké postoje zaujme generace dnešních dětí oproštěná od mnohých předsudků. Zda se přikloní k tradičním názorům nebo přijdou se zcela novými postoji a názory.

1.2 Formy uzavření partnerského svazku

Sňatek je jednorázový formální akt, jímž společnost dává souhlas se vznikem manželství, a jemu odpovídajícím reprodukčním chováním, respektive se založením rodiny. Sňatek mění rodinný stav obou zúčastněných a zasahuje i do struktury jejich původních rodin. Je významnou demografickou událostí a jedním z nejdůležitějších

²² Plaňava, I., Jak se (ne)rozvádět, Praha 1994, s. 9.

²³ Plaňava, I., Jak se (ne)rozvádět, Praha 1994, s. 13.

mezníků rodinného a životního cyklu. Uzavření sňatku je spjata s dodržováním mnoha pravidel daných společností. Univerzálně platným pravidlem je v současné době zákaz incestu. Příprava na sňatek je od pradávna spojována s nejrůznějšími rituály, zvyklostmi, pověrami, náboženskými normami. Je to akt společnosti a společnost na něj tudíž dohlíží.²⁴ Náš právní řád umožňuje uzavřít občanský sňatek, církevní sňatek a registrované partnerství.

Občanský sňatek - prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst, které jsou matričním úřadem.

Církevní sňatek - prohlášení o uzavření manželství učiní snoubenci před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností.²⁵

Registrované partnerství - jedná se o právní úpravu vztahu dvou osob stejného pohlaví, která umožňuje partnerům užívat některá práva, která mají manželé v klasickém manželství.²⁶

Netradiční formy partnerského a rodinného soužití

Tradiční rodina a manželský svazek jsou stále pro podstatnou část společnosti nezpochybnitelnou hodnotou. Zároveň ale stoupá tolerance vůči nesezdanému soužití a některým dalším alternativním formám partnerského života. Přijatelným se stávají dva základní typy nesezdaného soužití, a to bydlení ve společné domácnosti ještě před sňatkem i trvalé soužití bez oddacího listu. Mezi netradiční formy rodinného soužití je možné zařadit také osamělé mateřství, tedy „záměrné porození a výchovu dítěte svobodnou matkou, která se nechce nechat vázat trvalým vztahem k muži“.²⁷

Nesezdané soužití, též kohabitace nebo faktické manželství, představuje soužití dvou jedinců opačného pohlaví ve svazku podobném manželství bez formálního

²⁴ Pavlík, Z., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha 1993, s. 35 - 36.

²⁵ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

²⁶ Jandourek, J., Sociologický slovník. Praha 2011, s. 148.

²⁷ Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., & Vymětalová, S., Představy mladých lidí o manželství a rodičovství, Praha 2000, s. 23.

uzavření sňatku.²⁸ Někdy je nesezdané soužití označováno jako faktické manželství, popřípadě jako vztah druha a družky. Na rozdíl od partnerů, kteří udržují partnerský vztah, ale bydlí odděleně a každý má svoji vlastní domácnost, jedinci žijící v nesezdaném soužití společně bydlí a společně hospodaří. Nesezdané soužití může mít různé podoby: od relativně krátkodobého soužití partnerů, přes předmanželské soužití až po dlouhodobé soužití nesezdaných partnerů s dětmi.²⁹

Sexuální podtext vnáší do definice Giddens, který kohabitaci označuje stav, kdy spolu dvojice partnerů žije v sexuálním vztahu, aniž jsou manželi. Tento vztah se dnes pro mladé lidi obvykle stává experimentálním stadiem před vstupem do manželství. Většinou nejde o plánované rozhodnutí žít v nesezdaném soužití. Milenecká dvojice spolu tráví stále více času v bytě jednoho či druhého, až se nakonec přesune do jedné společné domácnosti.³⁰

Výhody nesezdaného soužití spatřuje Vágnerová v možnosti plynulejší a méně stresující adaptace na společný život. Není totiž považováno za definitivní a zachovává pocit možnosti volby. Výhoda bývá také spatřována v nevstupování úřadů a institucí do vztahu. Pro některé ovšem tato možnost představuje nejistotu a může vést k nespokojenosti ve vztahu.³¹

Catherine Villeneuve-Gokalp rozlišuje pět typů nesezdaných soužití na základě tří faktorů: délky jejich trvání, záměru později vstoupit do manželství a přítomnosti dítěte. První dva typy znázorňují dočasné soužití předcházející manželství: nesezdané soužití jako předstupeň manželství a manželství na zkoušku, zakončené uzavřením sňatku nebo rozchodem. Následující typy nesezdaného soužití jsou: krátkodobé soužití partnerů, kteří neplánují vstoupit do manželství ani mít dítě a volný svazek alternativní k manželství, do kterého se rodí děti.³²

Někdy se setkáváme s tím, že partneři žijí dlouhodobě odděleně, i když jim to podmínky dovolují. Tento partnerský život bývá označován jako „**Living apart together**“.³³ Podle mého názoru takto žijí převážně starší lidé, kteří již mají zkušenost

²⁸ Pavlík, Z., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha 1993, s. 41.

²⁹ Maříková, H., Kostecký, T., Lebeda, T., & Škodová, M., eds., Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe..., Praha 2010, s. 368.

³⁰ Giddens, A., Sociologie, Praha 1999, s. 179.

³¹ Vágnerová, In Chaloupková, J., Hamplová, D., Mitchell, E., & Vítečková, M., Proměny rodinných a profesních startů, Praha 2010, s. 118 a 130.

³² Villeneuve-Gokalp, In Maříková, H., Kostecký, T., Lebeda, T., & Škodová, M., eds., Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe..., Praha 2010, s. 368.

³³ Chaloupková, J., & Šalamounová, P., Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě, Praha 2004, s. 15.

s životem ve společné domácnosti, mají vyřešenou bytovou otázku a současně již hledají partnera pouze na sdílení příjemných společných chvil.

Mezi netradiční formy rodinného soužití řadíme i **domácností vedené osamělým rodičem**, kterých stále přibývá. Převážně jde o ženy, neboť po rozvodu bývají děti obvykle svěřeny matce. Někteří osamělí rodiče se musejí potýkat nejen s ekonomickými problémy, ale i s předsudky okolí, i když se už obvykle nemluví o „opuštěných ženách“ či „rozvrácených rodinách“.³⁴

Další formou partnerského života je **soužití homosexuálních párů**. Česká republika je v dnešní době prezentována jako země, jejíž obyvatelé zaujímají velmi liberální postoje k otázkám týkající se sexuality, tedy i homosexuality.³⁵ Avšak Kimplová uvádí, že tato tolerance okolí k homosexuálním párům poměrně rychle upadá, pokud se ho týká rodičovství.³⁶

V minulosti zahrnoval život s akceptovatelnou homosexuální identitou často i rezignaci na vlastní rodičovství, což bylo způsobeno tím, že být gayem či lesbou bylo společensky nežádoucí. Sociální tlak a touha po dítěti pak vedli k potlačování skutečné citové orientace a naplnění této touhy v oficiálním heterosexuálním svazku.

Současný pomalý ústup netolerantních postojů vůči homosexualitě se někdy projevuje ochotou soudu svěřit dítě do opatrování matce žijící v homosexuálním vztahu. Umělé oplodnění navíc umožňuje, aby se homosexuálně orientované ženy staly matkami bez jakéhokoli heterosexuálního styku.³⁷

Rozpor tolerance k homosexuálním párům a odmítavého postoje k rodičovství těchto párů mě zaujal natolik, že se v praktické části práce zaměřím na postoje k registrovanému partnerství a zjištění názorů, zda by měli mít registrovaní partneři možnost společně vychovávat děti.

1.3 Rodina

Před tím, než se budu věnovat tématu rodiny, považuji za nutné rozlišit rozdíl mezi rodinou a manželstvím. K tomu se mi nejvýstižnější zdá Cibulcova parafráze Bláhy, který rodinu a manželství rozlišuje následujícím způsobem: „Manželství je zařízením specificky lidským, kdežto rodinu mají i vyšší živočichové.“ Charakter rodiny nabývá manželství narozením dětí. O rodině se hovoří i v případě,

³⁴ Giddens, A., Sociologie, Praha 1999, s. 168.

³⁵ Polášková, E., Plánovaná lesbická rodina, Brno 2009, s. 39-42.

³⁶ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 42.

³⁷ Giddens, A., Sociologie, Praha 1999, s. 180.

že s bezdětnými manžely bydlí ve společné domácnosti jejich rodiče, eventuálně sourozenci či jiní příbuzní.³⁸

Obecně lze říci, že **rodina** představuje formu dlouhodobého solidárního soužití osob spojených příbuzenstvím a zahrnující přinejmenším rodiče a děti. Další znaky rodiny jsou sociokulturně podmíněny, patří k nim společné bydlení, příslušnost ke společné příbuzenské linii, společná produkce a konzumování statků atd. Hlavními funkcemi rodiny jsou reprodukce lidského rodu a výchova potomstva. Mnohé funkce od počátku novověku rodiny postupně předávají státním a dalším institucím, což vede k určité krizi rodiny. To se projevuje například vysokou mírou rozvodovosti. Přese všechno však rodina zůstává důležitým prostředím socializace, intimity a sociální podpory.³⁹

Rodinu můžeme dělit podle různých typů. Nejčastějším typem je rodina nukleární. Giddens výstižně poznamenal, že s rodinou nukleárního typu se můžeme setkat v podstatě v každé společnosti. Nukleární rodina se skládá z dospělých manželů a jejich vlastních či adoptivních dětí žijících v jedné domácnosti. V případě, že v takové domácnosti žijí i další blízcí příbuzní jako například prarodiče, sourozenci se svými manželskými partnery, tety, synovci apod. hovoříme o rozšířené rodině.⁴⁰

Z demografického hlediska je možné rodinu také označit za obecně původní a nejdůležitější společenskou skupinu, která je základním článkem sociální struktury a ekonomickou jednotkou a jejíž hlavní funkcí je reprodukce biologického druhu a výchova, resp. socializace potomstva, jakož i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje. Z jejich vnitřních funkcí i ze společenské role vyplývá, že je významnou společenskou institucí.⁴¹

Giddens představuje rodinu jako skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí. Příbuzenství je vztah mezi jedinci, jenž vzniká buďto sňatkem, anebo pokrevními vazbami v otcovské či mateřské linii. Manželství můžeme definovat jako sociálně akceptovatelný a posvěcený sexuální svazek mezi dvěma dospělými jedinci. Sňatkem dvou partnerů se stávají příbuznými nejen oni sami, ale i rodiče, sourozenci a další pokrevní příbuzní každého z nich. Vždy se rozlišuje mezi rodinou a širším příbuzenstvím.⁴²

³⁸ Bláha, In Cibulec, J., Soužití tří generací, Praha 1980, s. 40.

³⁹ Jandourek, J., Sociologický slovník. Praha 2011, s. 206.

⁴⁰ Giddens, A., Sociologie, Praha 1999, s. 156-157.

⁴¹ Pavlík, Z., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha 1993, s. 43.

⁴² Giddens, A., Sociologie, Praha 1999, s. 156.

Stratifikačním systémem společnosti se zabývá Maříková. Úplnou rodinu označuje za hlavní jednotku tohoto systému, neboť v ní probíhá reprodukce sociální, transmise kultury, hodnot a hodnotových orientací, vzdělání, majetku, životního stylu, sociálních kontaktů, životních šancí i perspektiv apod. z generace starší na generaci mladší. Rodina jako základní jednotka sociálního systému je strukturována a hierarchicky uspořádána na bázi jednotlivých pohlaví. Přenos ekonomického kapitálu symbolické povahy mezi generacemi v ní však neprobíhá neutrálně a nediferencovaně, nýbrž se tento přenos odehrává selektivně na genderové bázi. Mladé ženy a muži tak v rámci rodiny dědí v různé míře zdroje, které mohou předurčovat jejich šance, životní perspektivy a budoucí sociální postavení.⁴³

Z odborného hlediska se rodina vymezuje jako „malá primární, neformální, intimní skupina, která je tvořena lidmi spojenými příbuzenskými (manželskými, pokrevními) pouty a která plní funkci sexuální, ekonomickou, reprodukční a výchovnou. Typické je pro tuto skupinu intimní soužití ve společné domácnosti. Její členové se řídí stálými vzory chování“.⁴⁴

Z aspektu genderu můžeme na rodinu nahlížet, zkoumat ji a analyzovat jako jednotku strukturovanou a hierarchicky uspořádanou na základě „pohlaví“, která sice může za jistých okolností tlumit dopady širších sociálních nerovností na jednotlivé členy rodiny, to ovšem nic nemění na skutečnosti, že tato sociální jednotka byla, je a zůstává základní jednotkou sociální nerovnosti, kterou sama produkuje a reprodukuje.⁴⁵

Rodině se, mimo jiné, věnuje obor Psychologie rodiny. Tento obor studuje vztahy mezi jedincem, jeho rodinou a širším okolím i to, jak je ovlivňují různé životní události (např. katastrofy). Psychologie rodiny je zaměřena na pochopení toho, že nezbytným předpokladem účinné pomoci rodinám je jejich poznání.⁴⁶

Životní události bývají téměř vždy spojeny s určitou změnou. A změna, jak konstatuje Novák, může v rodině vyvolávat stres. Obtíže může způsobit přechod mezi jednotlivými vývojovými fázemi rodinného života, jakými je například krok od bezdětnosti k péči o dítě, nástup na mateřskou dovolenou a její ukončení, nástup dětí do školy i jejich odchod z rodiny. Zároveň bývá rodina vystavena nové realitě i tlakům a informacím zvenčí. Změnil se i charakter práce. Muži a ženy se mohou úspěšně

⁴³ Maříková, H., Čermáková, M., Šanderová, J., & Tuček, M., Proměny současné české rodiny, Praha 2000, s. 9-10.

⁴⁴ Cibulec, J., Soužití tří generací, Praha 1980, s. 34.

⁴⁵ Maříková, H., Čermáková, M., Šanderová, J., & Tuček, M., Proměny současné české rodiny, Praha 2000, s. 9-10.

⁴⁶ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 12.

zastoupit ve všech činnostech vyjma porodu, i tady je však možné snížit prožitkový handicap přítomností muže u porodu.⁴⁷

Za důležité považuji zmínit Plaňavovo pojednání o **odolnosti rodiny**. Odolností rodiny označuje nároky na udržení základních funkcí rodiny i při různých obtížích, stresových situacích či napětích a také kapacitu rodiny a jednotlivých členů se s nimi vyrovnávat, vzájemně se podporovat a rozumně komunikovat. „Zároveň jde o vytvoření rodinné identity, tj. o to, jak chápe sama sebe jako sociální jednotku, jak vnímá své role navenek, jaký styl života si vytváří, jaký pohled na svět přijímá a co považuje za podstatné i hodnotné ve vztahu k okolnímu světu.“ Odolnost rodiny je proměnlivý proces, kterým se rodiny vyrovnávají jak s rychle se měnícím okolním světem, tak s vlastním vývojem. Narušení odolnosti rodiny se projevuje jejím selháním, to se odráží v mentálním, sociálním a mnohdy i zdravotním stavu jednotlivých členů, přičemž výraznější projevy jsou u dětí. Riziko selhání rodiny se obvykle přenáší z rodičů na děti i na další generace.⁴⁸ Proto je důležité nezapomínat na to, že je nutné na každém vztahu pracovat, ať už jde o partnerství nebo manželství, protože zdravý vztah je základem pevné a fungující rodiny.

V této souvislosti je vhodné uvést psychické faktory posilující odolnost rodiny:

- zralé osobnosti vstupující do manželství, měli by to být lidé odpovědní, autentičtí, empatičtí a vzájemně se respektující, ochotni do vztahů více investovat než přijímat,
- celkový styl chování předpokládá schopnost vzájemného přizpůsobování s jistou flexibilitou a zároveň popisuje schopnost vzájemně se posilovat v životních obtížích,
- v kognitivním směru se očekává přijímání informací a nových zkušeností, společná rozhodování, racionální řešení problémů,
- v komunikaci je nutné vzájemné naslouchání, domlouvání, povídání, humor, snaha pochopit partnera, to vše bez obavy projevit své emoce,
- nezbytné jsou vztahy založené na lásce, důvěře, dialogu, zájmu o pohodu druhého a spoluprožívání, spolupráce vedoucí ke vzájemné opoře a zároveň k respektu vůči zájmům i radostem druhých,
- rodinný systém, který je otevřený a může se měnit podle vnějších i vnitřních okolností, má svá pravidla, ale i prostor pro improvizaci a hledání nových forem,

⁴⁷ Novák, T., *Hádky v manželství*, Praha 2007, s. 14.

⁴⁸ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., *Děti, mládež a rodiny v období transformace*, Brno 2002, s. 12 – 13.

- širší zázemí rodiny, jejíž členové jsou propojeni pozitivními vztahy a častými interakcemi.⁴⁹

Změny v rodině a její vývoj ukazuje na sílící trend prosazování **individuálních zájmů** před rodinnými zájmy. Kimplová k těmto trendům řadí tendenci odkládat sňatky a rození dětí, tendenci zakládat rodinu neformálně, tedy beze sňatku, dále zvyšující se rozvodovost, tendenci omezovat počet dětí a v neposlední řadě prodloužení doby, po kterou rodiče a děti žijí ve společné domácnosti.⁵⁰

V návaznosti na výše uvedené trendy se pokusím v dotazníkovém šetření nalézt důvody, které vedou lidi k uzavírání či naopak k odkládání sňatků, jaké jsou jejich názory na neformální zakládání rodiny a na život v dlouhodobém svazku bez uzavření sňatku. Budu se zajímat i o to, jestli usilují o maximalizaci odolnosti rodiny, ať už uvážením vhodného věku k uzavření sňatku, délky vztahu před svatbou nebo naopak zda by v případě partnerských problémů vyhledali odbornou pomoc a zda považují rozvod za vhodné řešení problémového vztahu.

⁴⁹ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., Děti, mládež a rodiny v období transformace, Brno 2002, s. 15-16.

⁵⁰ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 44.

2. Manželství a jeho aktuální aspekty

2.1 Sociální role manželů

Člověk po celý svůj život hraje nějakou **rolí**, která vyplývá z konkrétní situace, osobnosti člověka, jeho společenské pozice i charakteru skupiny, ve které žije. Rolí potom velmi zjednodušeně rozumíme takové jednání, které naplňuje společenská očekávání od člověka v dané pozici.⁵¹

Všeobecně lze říci, že zvykové i právní vymezení rolí v manželství je v podstatě opuštěno. Dnes vše záleží na dobrovolnosti, na ochotě a dohodě. Novák úkoly vyplývající z rolí v manželství přirovnává netradičně k pokrmům podávaným na švédském stole. Nabídka je široká, každý si naloží podle chuti. Někdo ovšem může smíchat třeba med a zavináče. Jemu to chutná, ostatní se nad tím pozastaví. Může též míchat například kyselé mléko a třešně, což nebude bez následků. Kdysi každý dostal na talíř, co mu náleželo, nesměl si vybírat a společnost vynaložila patřičný tlak, aby všechno pěkně snědl. Tomu bylo ještě zcela nedávno, ve výchozí rodině, jež zformovala oba partnery.⁵²

Změny rolí manželů a manželek, ale i jejich vztahů, očekávání a postavení objasňuje Plaňava tím, že se k sobě oba rody přiblížily a připodobnily se. A to nejen v tom, že dnešní ženy chodí do zaměstnání a jsou tedy na mužích nezávislejší než v minulosti. Také rozdíly v oblékání, v myslích i chování způsobily posuny směrem k přibližování a připodobňování mužů a žen. Sociologové a sociální psychologové mluví o labilitě až konfuzi mužské a ženské role. Dnes je nám daleko méně jasné, než bylo našim prarodičům, co patří spíše k ženám a co mužům, jaké chování se očekává od jednoho rodu a jaké od druhého.⁵³

Kubátová poukazuje na to, že se nejen vytrácí tradiční pojetí role manželů, ale i role rodičů. Čím více se prosazují individualistické hodnoty, tím silněji se prosazuje pocit povinnosti vůči dětem, což vede k množícím se stížnostem na rodiče. Převládá názor, že se rodiče zbavují své zodpovědnosti vůči učitelům a svých dětí, nevěnují se plně dětem apod.⁵⁴

⁵¹ Cibulec, J., Soužití tří generací, Praha 1980, s. 48.

⁵² Novák, T., Hádky v manželství, Praha 2007, s. 14-15.

⁵³ Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 72.

⁵⁴ Kubátová, H., Sociologie životního způsobu, Praha 2010, s. 101.

Každou sociální roli vnímáme odlišně, zaujímáme k ní jiný postoj a máme na ni odlišné názory. Proto se v praktické části této práce budu zajímat o to, jakou hodnotu přiřkládají lidé sociální roli manžele či manželky, konkrétně jakou sociální roli ve společenském postavení preferují zrovna ve svém případě. Pokud to bude právě role manžele či manželky, bude zajímavé zjistit, na jakém žebříčku se tato preference objeví mezi důvody vedoucími k uzavření sňatku.

2.2 Postavení manželů v ekonomickém systému

Sňatek má nejen sociální důsledky, ale také **důsledky ekonomické**. Můžeme mezi ně zařadit například úpravu společného jmění manželů, uplatnění slevy na daních, vzájemnou vyživovací povinnost, možnost dědění po zemřelém manželovi či manželce nebo například nárok na vdovský důchod.

Z ekonomického hlediska nastává značná změna narozením dětí. Základní výzvou pro mladé české rodiny s dětmi v tržním prostředí je materiálně zajistit sebe a své děti na odpovídající životní úrovni. K dosažení tohoto je hlavním prostředkem schopnost obou partnerů získat a udržet si zaměstnání. V tomto ohledu jsou vystaveny vyššímu riziku nezaměstnanosti především ženy ve věku 25-40 let.⁵⁵ Ke zlepšení rodinného rozpočtu pomáhají různé sociální státní příspěvky. Finanční podpora rodinného rozpočtu vyjadřuje zájem státu o rodinu. Je v ní zosobněna snaha státu zmírnit rozdíly v životní úrovni domácností bezdětných občanů a rodičů, kteří vynakládají úsilí, čas a finance na výchovu příští generace.⁵⁶

Lidé, kteří si chtějí pořídit dítě, často zvažují, zda a do jaké míry pro ně bude finanční zátěž. Tristní bytovou problematiku často totiž řeší hypotečním úvěrem, neboť stát již neposkytuje obecní byty ani např. novomanželské půjčky a hrozba finanční krize snižuje jistotu pracovního místa.

Případná rizika mohou mít závažné důsledky pro kvalitu života rodin s dětmi, pro jejich kapacitu investovat do dětí, pro formování lidského kapitálu nové generace, pro její životní šance, i pro budoucí ekonomickou prosperitu společnosti. Mohou ovlivňovat rozhodování rodin o tom mít další děti nebo rozhodování potenciálních rodičů o tom, zda si děti vůbec pořídit.⁵⁷

⁵⁵ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., Děti, mládež a rodiny v období transformace, Brno 2002, s. 113.

⁵⁶ Chaloupková, J., Hamplová, D., Mitchell, E., & Vítečková, M., Proměny rodinných a profesních startů, Praha 2010, s. 83.

⁵⁷ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., Děti, mládež a rodiny v období transformace, Brno 2002, s. 109.

V praktické části se ekonomické oblasti dotknu v souvislosti se zjišťováním důvodů vedoucím k uzavření sňatku, konkrétně jak důležitou roli v tomto případě hraje zlepšení ekonomické situace. Dále se zaměřím na názor, zda naše společnost vnímá narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika.

2.3 Změny genderových stereotypů

Slovo **gender** znamená v řečtině rod, které v češtině označuje nejen pohlaví, sex, ale i rod a rodinu (třeba genealogii) a také může být chápáno jako označení rodu v gramatice.⁵⁸

Pojem gender dává Bandinterová do kontextu se sociologií. Gender podle ní zahrnuje zejména sociální a společensky podmíněné kulturní rozdíly, očekávání, předsudky a specifika v postavení mužů a žen. Gender je zároveň sociální kategorií, která umožňuje sledovat a interpretovat jak rozdíly z hlediska mužů a žen v nejrůznějších sociokulturních kontextech, tak i formy porušování lidských práv v demokratických státech.⁵⁹

Další zajímavý pohled na **gender studies** propojující současnost s minulostí nabízí sborník Společnost žen a mužů z aspektu gender. Gender studies jsou vědeckou, odbornou disciplínou sledující různé sociálně a kulturně podmíněné rozdíly mezi muži a ženami ve společnosti, a to nejen v současnosti, ale i v minulosti. Cílem gender studies tedy není pouze sledování a interpretace empirických dat o rozdílech a zvláštěnostech obou pohlaví, ale i utváření analytické schopnosti v sociálních a kulturních otázkách doby včetně sociální politiky.⁶⁰

O genderu se často hovoří v souvislosti s feminismem. Nejinak je tomu v publikaci Tudy cesta nevede. Badinterová zde gender popisuje jako sociální konstrukci, ke které jsou vázány připsované či očekávané sociální role, chování, ale i předsudky, stereotypy, hodnocení a sebehodnocení, představy o tom, co je či není pro muže nebo ženu správné a vhodné. Autorka zde upozorňuje na to, že lidé obvykle reflektují svoje sociální postavení, třídní původ, rasu, národnost i etnikum, ale neuvědomují si, že obdobně jsou determinováni i tím, ke kterému pohlaví,

⁵⁸ Společnost žen a mužů z aspektu tender, In Sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu tender, Praha 1999, s. 9.

⁵⁹ Badinterová, E., Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu, Praha 2004, s. 119.

⁶⁰ Společnost žen a mužů z aspektu tender, In Sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu tender, Praha 1999, s. 10.

respektive rodu, patří. Stírání společenských rozdílů mezi muži a ženami, nikoliv zlepšení vztahů mezi muži a ženami, je hlavní motivací všech směrů feminismu.⁶¹

Tématu kompetencí pro zvládnání vývojových úkolů v rané dospělosti se věnuje Karsten. Tato etapa předpokládá zvládnutí čtyř komplexních vývojových úkolů. Patří k nim volba povolání a profesní kariéry, výběr partnera, budování partnerského vztahu a rodičovství. Ještě před pár desetiletími společnost striktně oddělovala zvládnutí těchto úkolů mezi muži a mezi ženami. Ženě připadla starost o domácnost, rodinu a výchovu dětí a muž se jako „hlava rodiny“ staral o vydělávání peněz. V současnosti již nejsou oblasti kompetencí tak jasně odděleny. Ženám stále bezvýhradně přísluší možnost otěhotnět, porodit a kojit dítě. Stále více kompetencí ale spadá do kompetence obou pohlaví, což platí tím více, čím méně muž a žena lpí na tradičních představách o pohlavních rolích.⁶²

Úvahy Kubátové o **genderové dělbě práce** publikované v roce 2010 se mi zdají mírně nesoučasné. Mužům je v nich přisuzován monopol na všechny oficiální, veřejné a reprezentativní činnosti. Muži se vlivem socializace učí „pozitivním ctnostem, z nichž nejdůležitější jsou soutěživost a smysl pro čest. Soutěživost a smysl pro čest zakládají mužovu mužnost, proto jsou základním principem všech povinností, které má muž k sobě samému, jsou motorem všeho, co je muž sám o sobě povinen konat, aby byl sám se sebou vyrovnaný, aby zůstal ve svých očích hoděn určité představy o muži. Ženy se vlivem socializace učí negativním ctnostem odříkání, rezignace a mlčení“.⁶³

Rozdělení rolí a moci v partnerském vztahu považuje Badinterová za velmi choulostivou otázku, neboť demokracie se ve vztahu opírá o vzájemnou lásku a úctu k druhému. Za poslední půlstoletí však život manželského páru zaznamenal obrovský posun a to především v momentě, kdy se ženy hromadně zapojily do světa práce a získaly nezávislost, jakou jejich matky neznaly. Ačkoliv má nezávislost u nejslabších z nich velmi relativní charakter, práce se stala pro ženu i pro muže nezbytností. Zajímavé je konstatování, že může-li se žena uživit bez manžela, drží v ruce cosi jako bombu, protože má možnost rozhodnout se pro rozchod nebo rozvod.⁶⁴

Zajímavý a podle mého mínění pravdivý pohled na moderní soužití partnerů se objevuje v knize Sociologie životního způsobu, kde Kubátová cituje Maříkovou: „Model moderního soužití partnerů česká společnost zatím nemá“. V realitě většinou

⁶¹ Badinterová, E., Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu, Praha 2004, s. 119.

⁶² Karsten, H., Ženy – muži: generové role, jejich původ a vývoj, Praha 2006, s. 117-118.

⁶³ Kubátová, H., Sociologie životního způsobu, Praha 2010, s. 231.

⁶⁴ Badinterová, E., Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu, Praha 2004, s. 75.

funguje tzv. smíšený model, obsahující prvky jak starého tradičního, tak nového moderního modelu. Pro moderní model je charakteristické, že oba partneři pracují, pro oba má práce svou důležitou hodnotu s tím, že pro muže bývá práce důležitější než pro ženu a je to právě muž, kdo se případně věnuje pracovní kariéře. Ve smíšeném modelu funguje stále převážně komplementarita mužských a ženských rolí, ze které pro ženu vyplývá asymetrie dělby práce v domácnosti. Dělbá práce v domácnosti se blíží spíše k tradičnímu modelu než k modelu založenému na stejném podílu vložené práce. Tento smíšený model je výsledkem sociálního kontraktu mezi oběma partnery a akceptovatelný pro obě strany. Nedá se proto předpokládat, že by se stávající situace rychle změnila. Stále se předpokládá, že žena zvládne rodinu i práci, zatímco muž provoz rodiny nezvládne. Tato generová nerovnost nutně vnáší do rodinného kruhu konflikt v případě, že se žena rozhodne své dominance v privátní sféře využít, a obrací se nakonec proti muži.⁶⁵

O tom, že muž a žena si nejsou rovnocennými partnery ani ve spojitosti s uzavřením manželství, potažmo manželskou smlouvou, se dozvíme z publikace Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? Dozvídáme se v ní, že tato smlouva totiž ve své podstatě zakládá systematický přístup muže k tělu ženy a garantuje mu právo na „manželský sex“. Proto je označována za genderovou smlouvu, která nezakládá rovnost smluvních stran, neboť o základní sexuální nerovnosti se pak odvíjejí další nerovnosti v postavení a právech manžela a manželky. Zdánlivě přirozené rozdíly mezi pohlavími mají v moderní společnosti klíčový význam, neboť se stávají výrazným strukturotvorným činitelem hierarchizujícím sociální realitu. „Pohlaví totiž (převážně) privileguje jedny (muže) a (převážně) diskriminuje druhé (ženy). Manželská smlouva ve svém konečném důsledku vypovídá mnohé o tom, co znamená být ve společnosti mužem a ženou.“⁶⁶ Tento výklad považuji za poněkud radikální. Manželská smlouva může mít různé negativní dopady na vztah, ale také nemusí.

Domnívám se, že tím, že lidé v současnosti mají možnost volby a vstupují tudíž do manželství až na základě vlastního uvážení, klesá počet nerovnocenných partnerství a naopak se manželství stává místem soužití dvou vzájemně si rovných partnerů. Abych potvrdila tuto svoji domněnku, pokusím se v praktické části zjistit, jaký preferují respondenti model rodiny.

⁶⁵ Maříková, In Kubátová, H., Sociologie životního způsobu, Praha 2010, s. 240.

⁶⁶ Vodáková Vodáková, A. & Vodáková, O., eds., Rod ženský Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme?, Praha 2003, s. 104-105.

3. Společenské změny

3.1 Proměna demografického chování

Demografické chování je chování lidí spojené s demografickou reprodukcí, přímo navázanou k jednotlivým demografickým událostem (početí a rození dětí, sňatky, rozvody, ovdovění, potraty). Jako každé chování vychází dílem z instinktů a přirozených potřeb, jejichž původ je nutno hledat v biologické a psychické podstatě lidí, dílem ze společenské existence lidí, která se stala druhou přirozeností.⁶⁷

Devadesátá léta minulého století představují z pohledu demografického vývoje České republiky radikální zlom, z celoevropského hlediska ale nejde o výjimečný rozvoj, jde pouze o přiblížení se svým demografickým režimem k zemím západní Evropy, kde plodnost klesá již od konce 60. let.⁶⁸

Získaná svoboda umožnila rozvoj podnikání, cestování, na střední a vysoké školy začal nastupovat vyšší podíl mladých lidí. Výrazně se tak změnily podmínky pro demografickou reprodukci, a to zvláště v oblasti uzavírání sňatků a rození dětí. Otevření hranic zpřístupnilo cestování a práci v zahraničí. Rozvoj soukromého podnikání, vyšší mzdy v zahraničních společnostech a v sektoru peněžnictví začaly vytvářet příjmovou diferenciaci u nás neznámou více než padesát let. To vše způsobilo silné konkurenční prostředí pro vstup do manželství a založení rodiny narozením dítěte. Tomu nepřispěla ani možnost získat vlastní byt vzhledem k vysokým cenám nemovitostí. Společnost se také musí začít vyrovnávat s rostoucí nezaměstnaností, která postihuje citelně právě mladé absolventy středních a vysokých škol bez potřebné praxe.⁶⁹

V následujícím výčtu uvádím přehled nejzásadnějších sociodemografických změn české rodiny:

- snížená míra sňatečnosti,
- výrazný nárůst počtu tzv. faktických manželství,
- postupný růst průměrného věku vstupu do manželství,
- nárůst počtu rodin s jedním rodičem,

⁶⁷ Pavlík, Z., a kol., Demografie (nejen) pro demografy, Praha 1993, s. 29.

⁶⁸ Rabušic, In Hamplová, D., Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním, Praha 2003, s. 9.

⁶⁹ Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., & Vymětalová, S., Představy mladých lidí o manželství a rodičovství, Praha 2000, s. 13 - 14.

- snižování počtu členů domácnosti, nárůst počtu domácností pouze s jedním členem,
- snížená porodnost i potratovost,
- nárůst počtu bezdětných soužití (z nouze i z volby).⁷⁰

Potvrzení některých výše uvedených změn přináší Demografická statistika ČSÚ Ženy a muži v datech 2011 vydaná Českým statistickým úřadem. Upozorňuje na to, že od roku 1993 došlo k významnému poklesu početního stavu ženichů i nevěst. V roce 1993 bylo evidováno 51 319 ženichů a 51 450 nevěst, v roce 2010 to bylo už pouze 34 414 ženichů a 34 734 nevěst. Významné snížení prvních sňatků nastalo především v nejmladší věkové skupině, do 19 let. Trend, že se ženy poprvé vdávají s postupem let ve vyšším věku, potvrdila i kategorie 20-24 let, kde v roce 1993 uzavřelo první sňatek 24 770 žen, v roce 2010 jich bylo pouze 7 376. Nejvíce početně zastoupenou věkovou kategorií u prvních sňatků žen i mužů je věková skupina 25-29 let, kterou následuje skupina 30-34 let.⁷¹

3.2 Změna hodnotové orientace a různorodost životního stylu

Žebříčky hodnot a hodnotové orientace se pozměnily. Často se mluví o rozvolnění nebo přímo o ztrátě hodnot či orientace k hodnotám, popřípadě o ztrátě morálky. Plaňava upřesňuje, že hodnotové orientace se posunuly nebo přesunuly: oproti dřívější době jsou jednoduše jiné akcenty a preference, současník považuje za správné investovat čas, energii a peníze k poněkud jiným hodnotám. Významnou a rozšířenou hodnotovou orientací dneška se stala trojice: mít, mít ještě více a užívat si. Naším předkům šlo spíše o přežití než o vyžití a užítí si.⁷²

O **rozpadu hodnot** se dočteme i v publikaci ČESKÁ VIZE. Hledání identity 21. Století...: „Společnost naší republiky se začíná pozvolna, ale nicméně nebezpečně, blížit ke kritickému bodu rozpadu hodnot. Ten by se následně mohl zasloužit i rozpad společnosti. V rámci Evropské unie zaostáváme v počtu vysokoškolsky vzdělaných osob v populaci. Byla přerušena kontinuita s evropskou i světovou intelektuální elitou.

⁷⁰ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., Děti, mládež a rodiny v období transformace, Brno 2002, s. 137.

⁷¹ Demografická statistika ČSÚ Ženy a muži v datech 2011. Český statistický úřad. <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011> [2011-02-26]

⁷² Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 69-70.

V národě je zřetelná absence duchovních hodnot. Nejdůležitější hodnotou každé společnosti je rodina. Rodina cítící velkou oporu, nesoucí prestiž, ale také pověření.⁷³

Na skutečnost, že být mužem nebo ženou ovlivňuje také hodnotové orientace, možnosti, šance, životní perspektivy, volbu životních strategií, individuální životní styl, který je v něčem shodný a v něčem odlišný od životního stylu celé rodiny, poukazuje Maříková. Tento fakt má vliv i na výši a směr vzdělání, v naprosté většině případů ovlivňuje dokonce výběr povolání či profese, ovlivňuje výši výdělku i profesní pozici, limituje anebo naopak rozšiřuje pravomoci a moc v rodině i mimo ni.⁷⁴

Jakou hodnotu přikládá česká společnost manželství a dětem? Rodina i děti hrají v české společnosti naprosto zásadní roli a obojí se řadí na vrchol jejího hodnotového žebříčku. Když byla v šetření v roce 2000 respondentům položena otázka, zda považují rodinu za nejdůležitější věc na světě, souhlasně odpověděly tři čtvrtiny respondentů. K tomuto přesvědčení se hlásilo i 70% respondentů ve věku 18-29 let, takže podle zmíněného výzkumu měla rodina zcela zásadní význam i pro mladé lidi.⁷⁵

V následující tabulce č. 1 je možno vidět, jak se změnila důležitost životních cílů v letech 2003 až 2004.

Tabulka č. 1: Důležitost životních cílů (průměrné pořadí)

	2003	2005	2007
Mít partnera	3,03	3,01	2,95
Mít děti	3,24	3,23	3,18
Úspěch v zaměstnání	3,40	3,38	3,38
Vdát se, oženit se	4,02	3,93	4,04
Co nejvyšší vzdělání	4,18	4,24	4,30
Věnovat se zálibám	4,80	4,75	4,75
Žít společenským životem	5,32	5,47	5,40

Zdroj: Češi a svatby, Tisková zpráva Ov80108, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

Prudký prezentuje žebříček hodnot aktuální pro rok 2009: naše společnost řadí na první místo hodnotových preferencí rodinu, na druhé místo přátele a známé,

⁷³ Mozga, T., a kol., ČESKÁ VIZE. Hledání identity 21. Století..., Brno 2011, s. 272-273.

⁷⁴ Maříková, H., Čermáková, M., Šanderová, J., & Tuček, M., Proměny současné české rodiny, Praha 2000, s. 12.

⁷⁵ Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., & Vymětalová, S., Představy mladých lidí o manželství a rodičovství, Praha 2000, s. 22.

tedy nejbližší sociální zakotvení, pak volný čas a až na čtvrtém místě práce a za ní s velkým odstupem politika a náboženství.⁷⁶

Hodnotový žebříček bezesporu ovlivňuje i životní styl lidí. Pojem **životní styl** se označuje komplex psaných a nepsaných norem a identifikačních vzorů, souhrn životních podmínek, na které lidé berou ohled ve vzájemných vztazích a chování. Podoba životního stylu je ovlivněna životním cyklem, společenskými rolemi a tradicí.⁷⁷ I v tomto případě se potvrzuje, že tradice mírně ustupují. Příkladem může být například to, že již neplatí, že každá žena musí mít manžela, „single“ životní styl se v dnešní době toleruje.⁷⁸ Myslím si, že mnohým lidem se zdá být zcela v normě.

J. Duffková rozlišuje mezi životním stylem jednotlivce a životním stylem skupiny. „Životním stylem jednotlivce je možné rozumět konzistentní životní způsob jednotlivce, tj. jednotný „styl“, který se prolíná všemi podstatnými činnostmi, vztahy a zvyklostmi nositele životního stylu“. Oproti tomu životní styl skupiny představuje typické společenské rysy životního způsobu příznačných pro převážnou většinu členů nějaké skupiny.⁷⁹

Kvalita života jednotlivce nebo rodiny je Kubátovou chápána jako kulturnost životního stylu, ať už se to týká kulturnosti trávení volného času, vybavenosti domácnosti kulturními předměty (jako jsou např. knihy) nebo výše vzdělání, případně obtížností vykonávané práce. Kvalitu života spojuje také s problémem autenticity, případně odcizení, s problémem smyslu života, se zdravím nebo se spokojeností se životem.⁸⁰

Nejen odborníci, ale i laici si dnes uvědomují změnu hodnot. Za pozornost tedy stojí ověřit si, jakou hodnotu přikládají respondenti manželství a zda v něm stále vidí smysl.

⁷⁶ Prudký, L., a kol., Inventura hodnot, Praha 2009, s. 287.

⁷⁷ Jandourek, J., Sociologický slovník. Praha 2011, s. 243.

⁷⁸ Novák, T., Manželství s nervákem, Praha 2006, s. 181.

⁷⁹ Kubátová, H., Sociologie životního způsobu, Praha 2010, s. 13.

⁸⁰ Kubátová, H., Sociologie životního způsobu, Praha 2010, s. 21.

3.3 Změna reprodukčního chování

K přeměně **reprodukčního chování** došlo v České republice vzápětí po pádu komunistického režimu. Generace, které vyrůstají v nových ekonomických podmínkách, odkládají nebo odmítají vstup do manželství a rození potomků. Velkou měrou také roste podíl dětí rodičích se neprovdaným matkám.⁸¹

Zvýšení intervalu mezi biologickou **schopností zplodit dítě** (u dospívajících nastupují fyziologické přeměny o jeden až dva roky dříve než u jejich prarodičů) a sociálně psychologickou zralostí k rodičovství si všímá Plaňava. Prodloužila se i doba mezi biologicko-psychologickou zralostí a ekonomicko-profesním zabezpečením. „Ukončení profesní přípravy a ekonomická možnost založit rodinu nastává dnes později, především u vysokoškoláků, a tudíž se prodlužuje období finanční závislosti na rodičích, což může kontrastovat s dokončenou emancipací emoční i postojovou.“⁸²

Z hlediska otázky zda a kdy mít děti působí na ženy dva **tlaky**. Jak publikovala Kimplová, prvním je tlak psychologický, kdy žena, která nechce děti, bývá označována např. za kariéristku a žena která děti chce, ale nemůže, zase trpí pocity méněcennosti, má problémy identity dospělé ženy aj. Druhým je tlak sociální, kdy rozhodování ve prospěch dětí ovlivňuje očekávání rodiny a nejbližšího sociálního okolí, především v případech jedináčků, pokud v rodině ještě nejsou vnoučata nebo jsou rodiče staršího věku. Rozhodování bezdětného páru také nepřímou ovlivňují přátelé představující přijatelný model rodičovství.

Autorka se dále domnívá, že mladí lidé často zvažují pozitiva a negativa rodičovství. Mezi negativa řadí zpomalení kariéry matky, finanční znevýhodnění, ztrátu osobní svobody a zásadní změnu životního stylu, dále negativní dopad na manželský vztah z důvodu vyčerpanosti či emoční labilitu ženy nebo odklon od manžela způsobený přílišnou pozorností matky směrem k dítěti. Naopak za přínos je považován rozvoj vztahu, kdy dítě dává novou dimenzi ve vztahu k partnerovi, osobní naplnění nebo známka dospělosti.⁸³

Záležitost **odkládaného mateřství** je z pohledu Sobotkové ovlivněna také zvětšující se vzdělaností a zaměstnaností žen, rostoucí rozmanitostí forem rodinného života a existující kontrolou porodnosti. V této souvislosti je zajímavé uvést, že starší

⁸¹ Chaloupková, J., & Šalamounová, P., Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě, Praha 2004, s. 13.

⁸² Plaňava, I., Spolu každý sám, Praha 1998, s. 70

⁸³ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 38 - 39.

matky samy jen v málokterých případech označují jako důvod odložení svého mateřství právě důvod profesní. Studie starších matek uvádí, že tyto ženy mívají velmi často mladší partnery. Matky rodící poprvé po čtyřicátém roku věku mají partnery v průměru o tři roky mladší, přičemž obecně v populaci jsou muži o dva a půl roku starší než jejich manželky.⁸⁴

Problematikou ovlivňující reprodukční statistiky se v poslední době stále častěji stává **nedobrovolná bezdětnost**, která je problémem nejen zdravotním a psychosociálním, ale i ekonomickým a politickým. Řešení možnosti otěhotnět je pro pár velmi náročné fyzicky, psychicky, časově i finančně. Podle statistik mělo v roce 2002 problémy s otěhotněním 15-20% párů. Díky metodám asistované reprodukce kolem jednoho tisíce dětí a přibližně polovina tohoto počtu je adoptována, z velké části právě bezdětnými páry.⁸⁵ Z reality znám mnoho párů, které se k naplnění úvah o adopci nedostali, protože dlouhodobý psychický tlak z neúspěchu otěhotnět vedl k jejich rozchodu. Často se poté stalo, že v novém vztahu se oběma původním partnerům podařilo počít dítě a založit tak novou rodinu.

Opakem nedobrovolné bezdětnosti je fenomén **chtěné bezdětnosti**. Giddens upozornil na to, že rozhodnutím nemít děti často žena, ač svobodná či vdaná, uplatňuje své právo zvolit si vlastní cestu. Toto rozhodnutí mohou ovlivňovat i negativní důvody, jakými je nedostatek jeslí a školek, obava z rozpadu manželství kdy by se v případě rozvodu ocitli ve finanční tísní.⁸⁶

Pesimistické očekávání žen a jejich strach z budoucnosti řadí mezi negativní důvody k **odmítnutí mateřství** také Karsten, podle kterého se „nejedna zodpovědná žena obává, že by přivedla na svět dítě, kterému by chtěla předávat své extrémně negativní zážitky z dětství a své šrámy na duši. Jindy to nedovolí vyčerpávající zaměstnání nebo jakost partnerského vztahu: vzpomeňme si na ty muže, kteří chtějí, aby je manželka opatrovala a hýčkala tak jako svého času jejich matka, a kteří se nehodlají „sourozenecky“ dělit o pozornost s dítětem“. Na rozhodnutí nemít dítě se mohou podílet zážitky z dětství, ale také současný životní styl, plány, biografické události a společenské podmínky.⁸⁷

Data Českého statistického úřadu změny reprodukčního chování potvrzují. Ve zprávě s názvem *Ženy a muži v letech 2011* se uvádí, že z hlediska reprodukčního

⁸⁴ Kimplová, T., *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*, Ostrava 2008, s. 38.

⁸⁵ Plaňava, I., & Pilát, M., eds., *Děti, mládež a rodiny v období transformace*, Brno 2002, s. 148 - 149.

⁸⁶ Giddens, A., *Sociologie*, Praha 1999, s. 174.

⁸⁷ Karsten, H., *Ženy – muži: generové role, jejich původ a vývoj*, Praha 2006, s. 159.

chování je nejpatrnější změnou mezi roky 1993 a 2010 posun průměrného věku prvorodiček do vyššího věku. Průměrný věk prvorodiček vzrostl z necelých 23 na necelých 28 let.

Výraznou změnou oproti roku 1993 je také nárůst podílu dětí narozených mimo manželství. V roce 1993 se jednalo o 12,7 % všech narozených a v roce 2010 již o 40,3 % narozených dětí. Děti narozené prvorodičkám tvořily v roce 2010 téměř 60 % všech dětí narozených mimo manželství a přibližně polovina dětí narozených prvorodičkám byla nemanželských. Po nárůstu umělých přerušení těhotenství po liberalizaci potratové legislativy dochází od roku 1993 k poklesu počtu uměle přerušovaných těhotenství, projevíly se zde hlavně dostupnost moderních antikoncepčních přípravků a osvěta v jejich používání.⁸⁸

Je skutečně zbytečné uzavírat sňatek, pokud partneři neplánují dítě? Mají se děti narodit až po svatbě? Na tyto a další otázky budu hledat odpověď v následující praktické části.

⁸⁸ Ženy a muži v letech 2011. Český statistický úřad.
<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011> [2011-02-26]

4. Výzkum

4.1 Cíle výzkumu a formulace hypotéz

Stanovila jsem si za cíl zjistit postoje k manželství a jejich komparaci z aspektu pohlaví, věku a vzdělání.

Stěžejním úkolem bude potvrzení či vyvrácení následujících **hypotéz**:

H1: "Mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním zastávají méně tradiční postoje k manželství než starší lidé nad 35 let se vzděláním nižším."

H2: "Nejméně jedna polovina české společnosti je promanželsky orientovaná."

H3: "Nesezdané soužití vnímá jako „předmanželské“ méně jak polovina české společnosti."

H4: " S požadavkem, aby se děti narodily až po svatbě, souhlasí více starších lidí nad 35 let s nižším vzděláním (základním a středoškolským), než mladých lidí do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním."

4.2 Charakteristika výzkumného vzorku a použitá metoda

Odpovědi na dané otázky jsem získala prostřednictvím **dotazníkového výzkumu**. Na základě stanovených hypotéz jsem vyhotovila dotazník obsahující 22 otázek. Plné znění dotazníku tvoří přílohu č. 1. Kladené otázky jsem formulovala jako uzavřené, některé byly uzavřené i s možností volné odpovědi.

Vhodné sestavení dotazníku ovlivňuje jeho akceptování a správné vyplnění zajišťující jeho návratnost a validitu. Jedná se o efektivní techniku, která umožňuje v relativně krátkém čase získat větší množství empirických dat od velkého souboru osob. Nevýhodou dotazníku je menší možnost kontroly, zkreslení odpovědí nebo nepochopení otázky.

Dotazníky byly respondentům k dispozici v průběhu února 2012. Dotazníky jsem předala osobně nebo elektronickou formou. Respondenty jsem ústně nebo písemně požádala o vyplnění dotazníku a nabídla možnost konzultace při nejasnostech ve vyplňování dotazníku.

Skupina respondentů byla definována jako náhodný vzorek široké veřejnosti produktivního věku z okresu Brno – město a Brno – venkov. Bylo předáno

200 dotazníků, z nichž se vrátilo 162 dotazníků, což představuje 81 % návratnost. 6 dotazníků bylo vyplněno neúplně nebo chybně, proto jsem je vyřadila a dále s nimi nepracovala. V rámci dotazníku bylo vyhodnoceno celkem 156 dotazníků.

Struktura dotazníku

V záhlaví dotazníku jsem se krátce představila, požádala o vyplnění dotazníku, uvedla krátkou instrukci k vyplnění a poděkovala za čas a ochotu k vyplnění. Dotazník obsahuje 22 otázek zjišťujících postoje k manželství a 7 otázek zjišťujících demografická data tazatele a zároveň zajišťující jeho anonymitu.

Zpracování dotazníků

Výsledky výzkumu jsem získala z vyplněných dotazníků. Nejprve jsem zpracovala tabulku v aplikaci MS Office Excel do které jsem zaznamenala odpovědi na jednotlivé otázky a následně jsem provedla samotnou sumarizaci dat. Výsledky jsem převedla na procentuelní hodnotu čímž jsem vytvořila jednotný a přehledný zdroj pro určení závěrů.

Výsledky dotazníku jsou prezentovány současně s uvedením jednotlivých otázek, formou grafu a krátkého popisu, který má za úkol blíže interpretovat výsledná tvrdá data. V další části porovnávám hypotézy se skutečnými výsledky dotazníkového šetření a potvrzují či vyvracím platnost stanovených hypotéz. V závěru výzkumu provádím souhrn získaných informací a prezentuji závěrečná zjištění v návaznosti na stanovené cíle v úvodu praktické části práce.

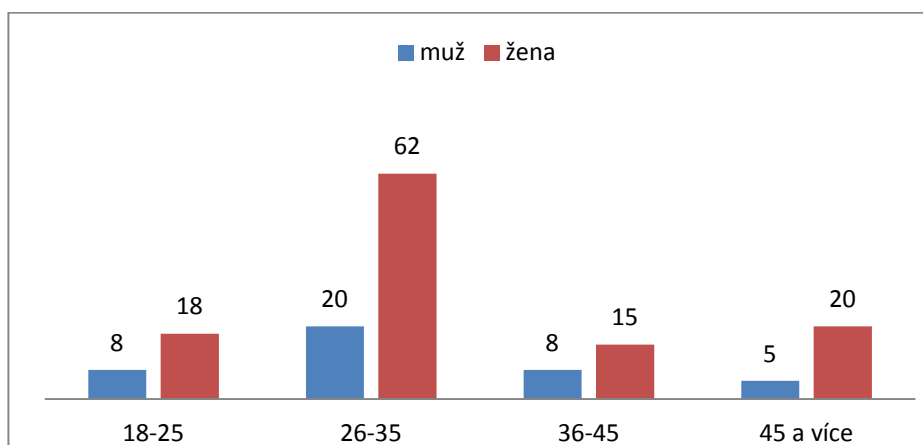
4.3 Prezentace výsledků

Identifikace jednotlivých respondentů

Věk a pohlaví

Z celkového počtu 156 respondentů byla věková skladba následující:

Graf č. 1: Věk a pohlaví

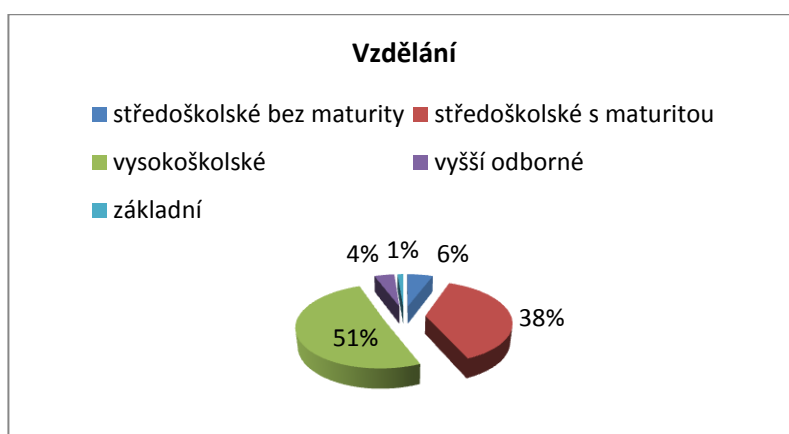

Častěji odpovídaly na dotazník ženy. Jejich zastoupení ve výzkumném souboru činí 74%, mužů odpovídalo 26%.

Dosažené vzdělání

Nejvyšší procento respondentů podle vzdělání, tvořili ti, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání (51%).

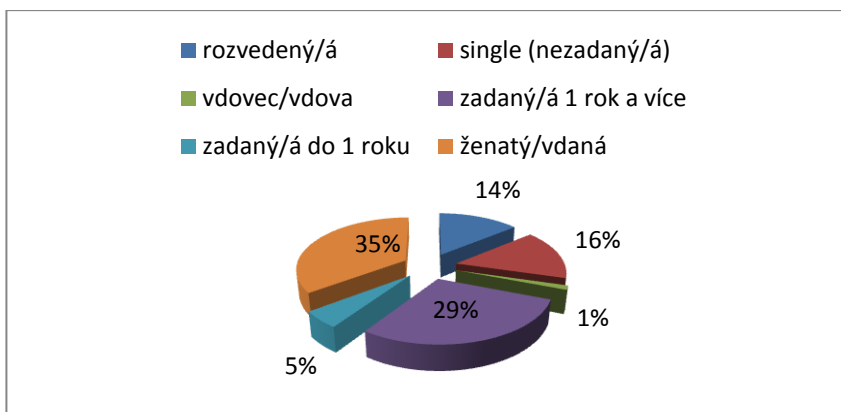
Graf č. 2: Vzdělání

Stav

Co se týče rodinného stavu, tak nejvíce respondentů (29%) zvolilo možnost zadaný/á 1 rok a více.

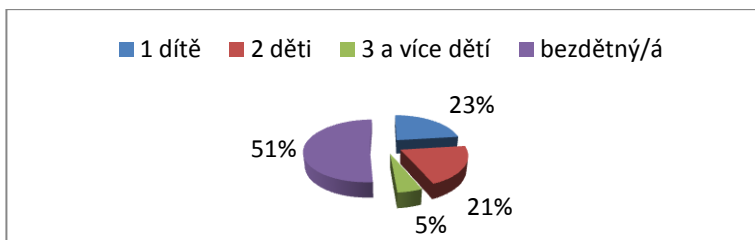
Graf č. 3. Stav

Děti

Většina (51%) respondentů je bezdětná, 1 dítě má 23%, 2 děti má 21% a 3 a více dětí má 5%.

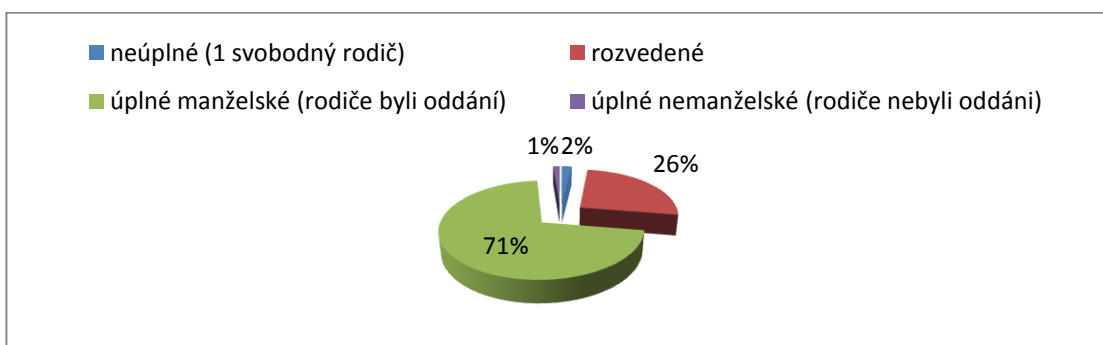
Graf č. 4. Děti

Rodinný stav rodičů

Na otázku směřující k rodinnému stavu rodičů respondentů odpověděli respondenti následovně:

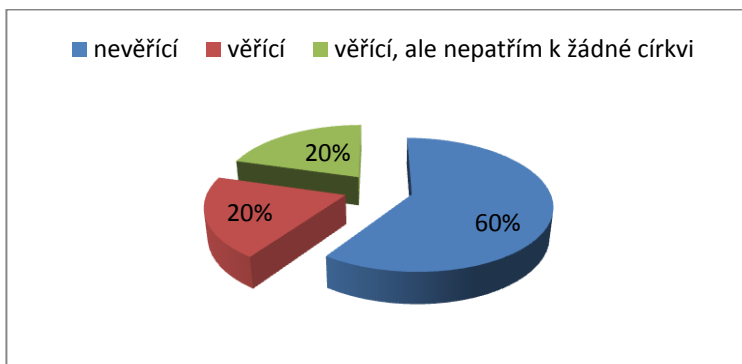
Graf č. 5. Rodinný stav rodičů

Náboženské vyznání

Poslední dotaz směřoval k náboženskému vyznání. Zde byli respondenti rozděleni do tří nestejně velkých skupin, z nichž s největším počtem se ukázala volba nevěřící (celých 60%).

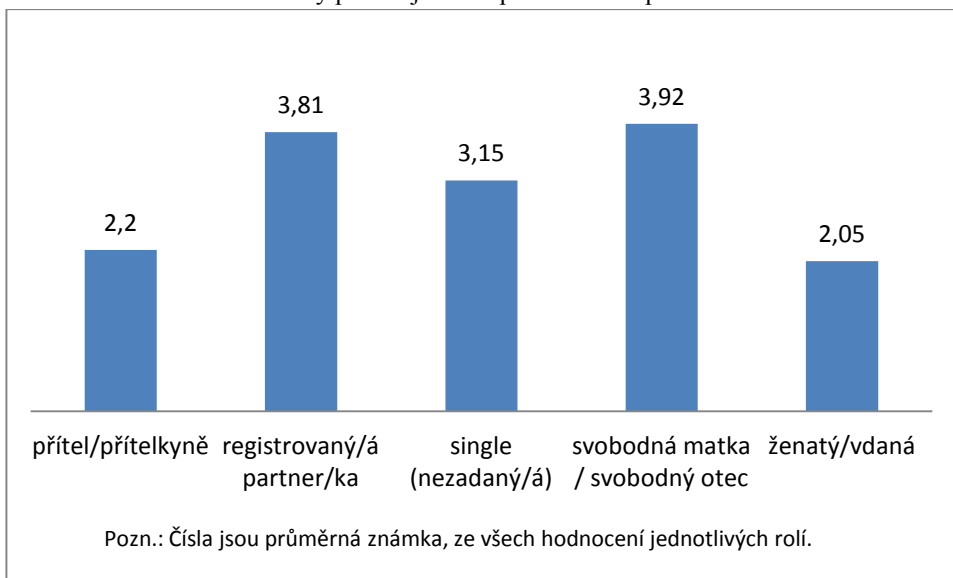
Graf č. 6. Náboženské vyznání

Interpretace výsledků

1. Jakou roli své osoby preferujete ve společenském postavení?

Graf č. 7: Jakou roli své osoby preferujete ve společenském postavení?

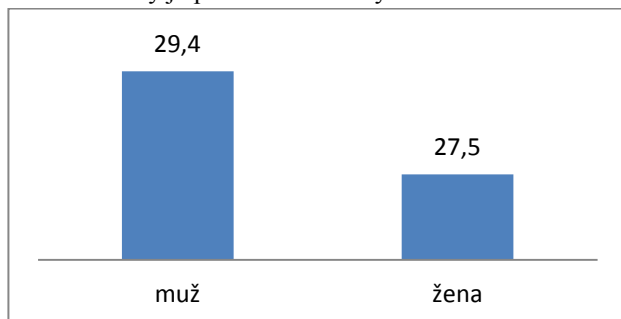

Po vyhodnocení odpovědí respondentů jsem došla k závěru, že většina z dotazovaných preferuje být ženatý/vdaná (průměrná známka 2,05). Naopak nejhoršího hodnocení se dostalo volbě svobodná matka / svobodný otec (průměrná známka 3,92).

Ze získaných dat usuzují, že manželský svazek znamená pro většinu lidí nejhodnotnější formu partnerského svazku.

2. Jaký je podle Vás vhodný věk k uzavření sňatku?

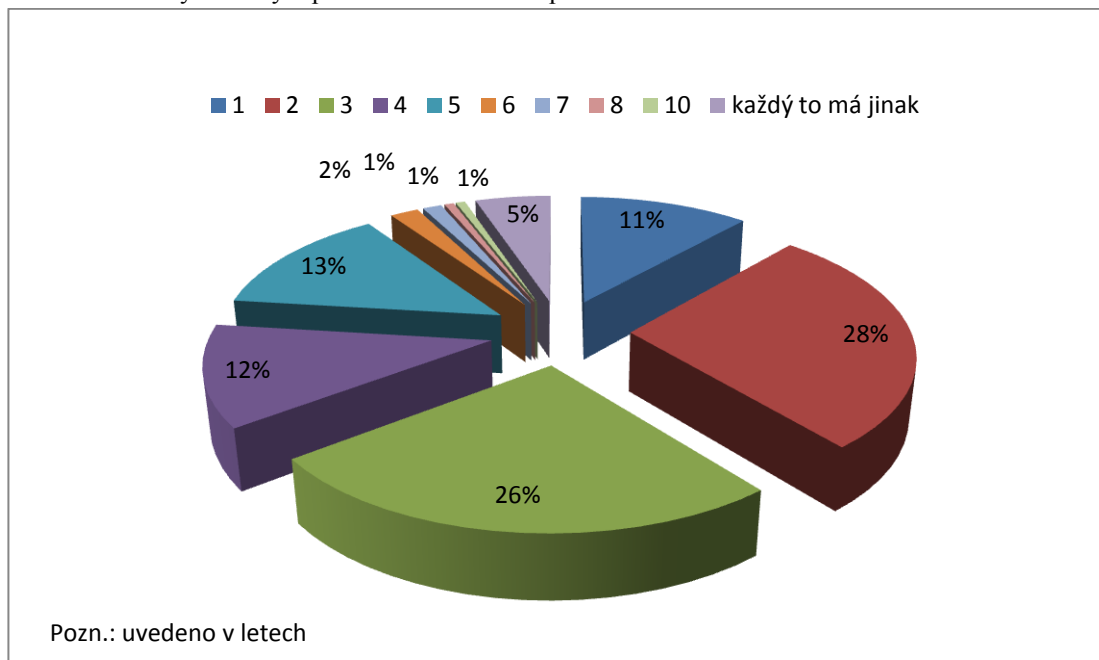
Graf č. 8: Jaký je podle Vás vhodný věk k uzavření sňatku?

Z odpovědí všech dotazovaných vyplývá, že průměrný věk vhodný pro uzavření manželství se považuje u muže 29,4 let a u ženy 27,5 let. V obou případech je to tedy věk, kdy lidé vstupují do manželství již jako zralé osobnosti a ne jako „ještě děti“ jako tomu bývalo za socialismu.

3. Jaká by měla být optimální délka vztahu před svatbou?

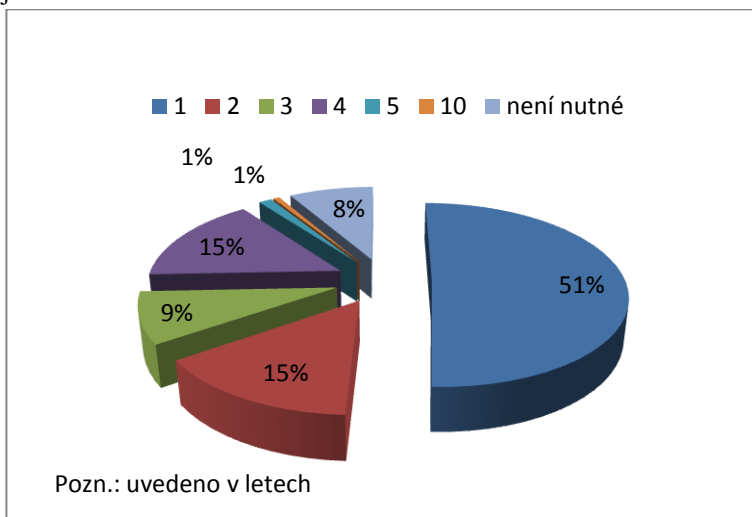
Graf č. 9: Jaká by měla být optimální délka vztahu před svatbou?

Z vyhodnocení odpovědí jsem získala poznatek, že většina respondentů (26%) se shoduje na optimální délce vztahu před svatbou 3 roky. Tuto dobu považují za optimální k poznání kladných i záporných stránek druhého člověka.

4. Myslíte si, že by partneři spolu měli před svatbou žít ve společné domácnosti? Pokud ano, jak dlouho?

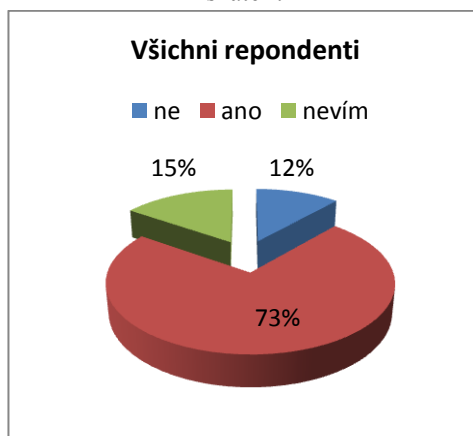
Graf č. 10: Myslíte si, že by partneři spolu měli před svatbou žít ve společné domácnosti? Pokud ano, jak dlouho?

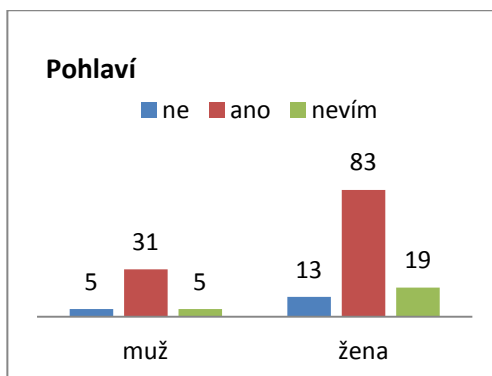
Až 92% respondentů odpovědělo, že by partneři měli před svatbou žít ve společné domácnosti, pouhých 8 % si to nemyslí. Nejčastější dobou strávenou ve společné domácnosti byl uváděn 1 rok (to si myslí 51%).

5. Dokážete si představit život v dlouhodobějším partnerském svazku, aniž byste uzavřeli sňatek?

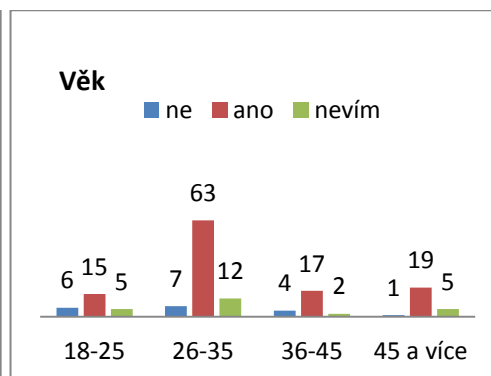
Graf č. 11: Dokážete si představit život v dlouhodobějším partnerském svazku, aniž byste uzavřeli sňatek?

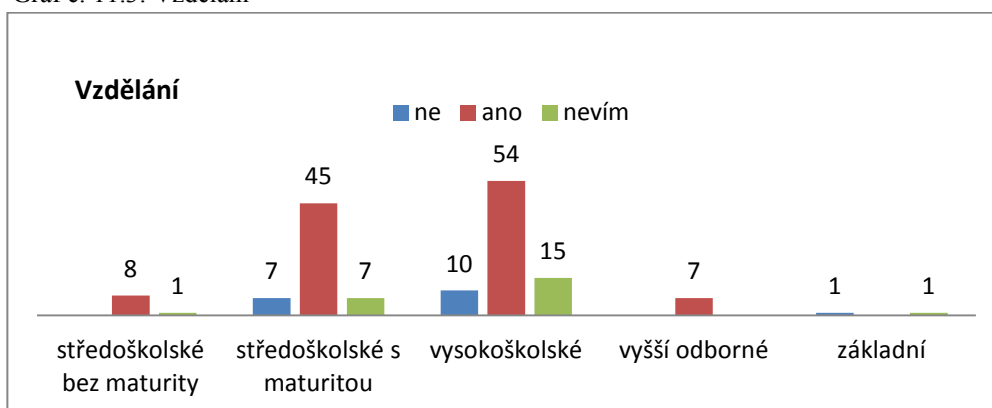
Graf č. 11.1: Pohlaví

Graf č. 11.2: Věk

Graf č. 11.3: Vzdělání

Většina dotazovaných (73%) uvedla, že si dovedou představit žít v dlouhodobém vztahu, aniž by uzavřeli sňatek.

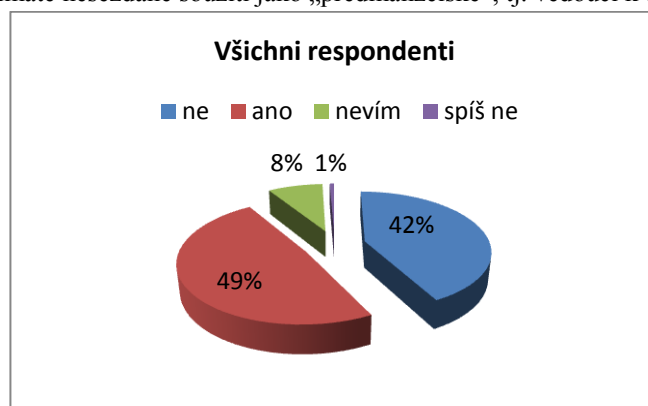
Největší část mužů (31 dotazovaných) si dovede představit žít v dlouhodobém vztahu, aniž by uzavřeli sňatek. K stejnému vyhodnocení jsem se dobrala i po vyhodnocení odpovědí žen. Většina z nich (83 dotazovaných) také uvedla, že si dovedou představit žít v dlouhodobém vztahu, aniž by uzavřeli sňatek.

Co se týče rozdělení podle věku, tak ve všech kategoriích také nejlépe dopadla odpověď ano. Nejvíce tato odpověď bodovala u respondentů ve věkové skupině 26 – 35 let.

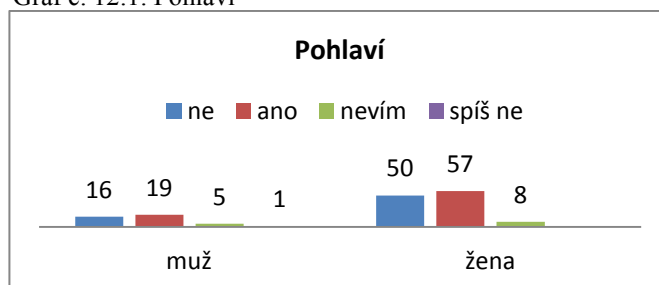
V případě rozdělení respondentů podle vzdělání také jednoznačně vyhrává volba „ano“. Jen u dotazovaných se základním vzděláním (2 dotazovaní) se ani jednou neobjevila odpověď „ano“.

6. Vnímáte nesezdané soužití jako „předmanželské“, tj. vedoucí k uzavření sňatku?

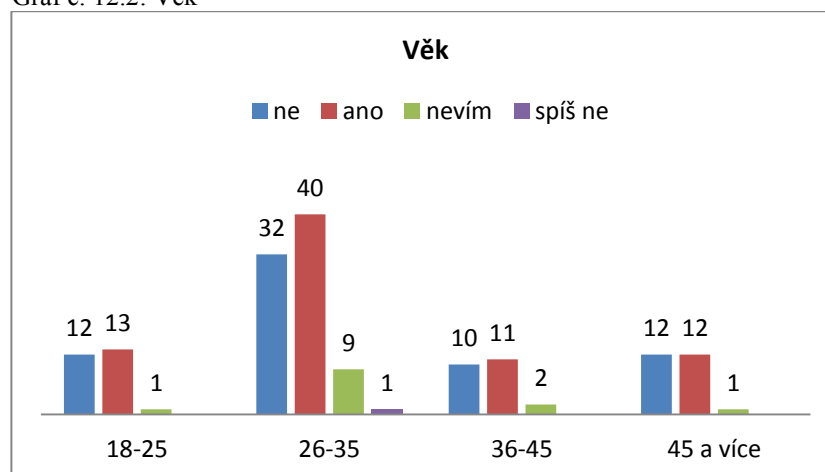
Graf č. 12: Vnímáte nesezdané soužití jako „předmanželské“, tj. vedoucí k uzavření sňatku?

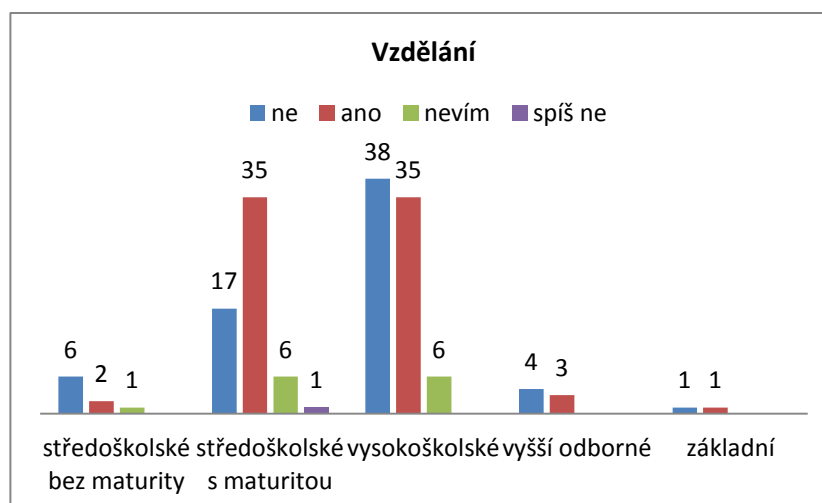
Graf č. 12.1: Pohlaví

Graf č. 12.2: Věk

Graf č. 12.3: Vzdělání

Téměř polovina (49%) respondentů uvedla, že nesezdané soužití vnímá jako vedoucí k uzavření sňatku.

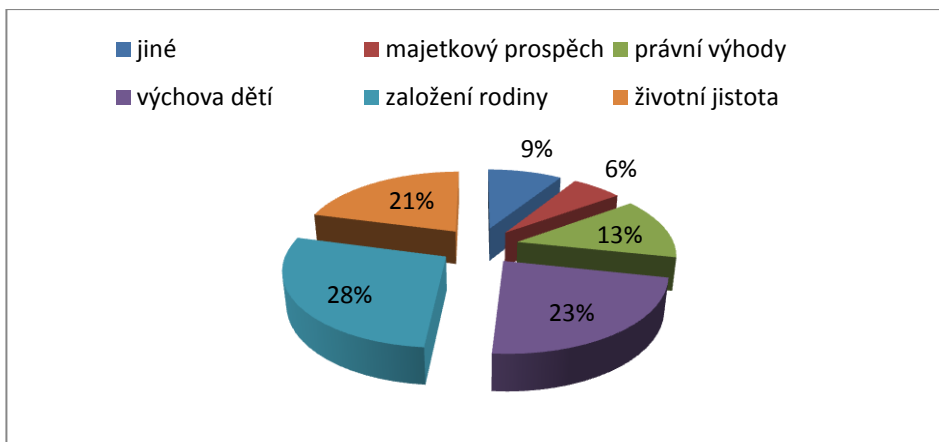
U rozdělení dle pohlaví dotazovaných také vyhrává odpověď „ano“. U mužů tuto odpověď uvedlo 19, u žen 57 dotazovaných.

Při rozdělení respondentů podle věku skončily jednotlivé kategorie vyrovnaně. Jen v kategorii 26 – 35 let mírně převažuje odpověď „ano“ (40 z celkových 82 v této kategorii).

V případě rozdělení podle vzdělání v kategorii středoškolské bez maturity většina respondentů (6 z 9) nevnímá nesezdané soužití jako vedoucí k uzavření sňatku. V kategorii středoškolské s maturitou zas naopak většina respondentů (35 z 59) vnímá nesezdané soužití jako vedoucí k uzavření sňatku. V kategorii vysokoškolské nejvíce respondentů odpovědělo „ne“ (38), ale není to nijak výrazný rozdíl oproti odpovědi „ano“ (35). V kategorii vyšší odborné vzdělání většina respondentů (4 ze 7) nevnímá nesezdané soužití jako vedoucí k uzavření sňatku. Kategorie základní skončila vyrovnaně, 1 respondent odpověděl „ano“ a druhý „ne“.

7. Jaký je podle Vás hlavní účel manželství?

Graf č. 13: Jaký je podle Vás hlavní účel manželství?

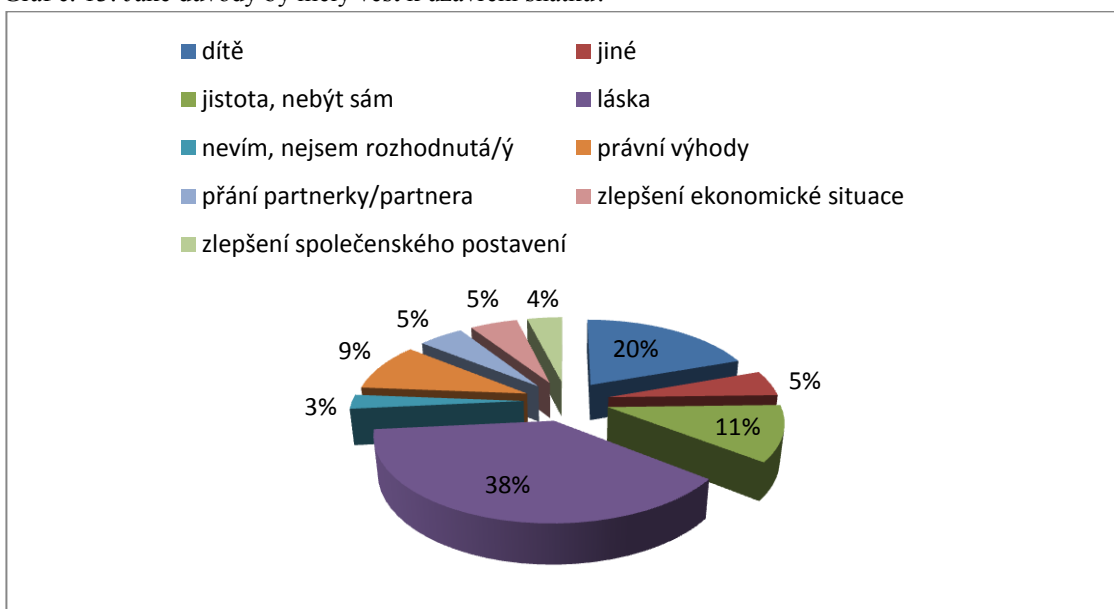

Jako hlavní účel manželství nejvíce dotazovaných uvedlo „založení rodiny“ (28%). Jako druhý nejčastější důvod uvedli „výchova dětí“ (23%) a třetí nejčastější účel byl „životní jistota“ (21%).

V otevřené možnosti odpovědi, kterou využilo 9% z respondentů, figurovaly např. tyto odpovědi: láska, získání informací v nemocnici, žádný účel v manželství nevidím, budování vztahu.

8. Jaké důvody by měly vést k uzavření sňatku?

Graf č. 13: Jaké důvody by měly vést k uzavření sňatku?

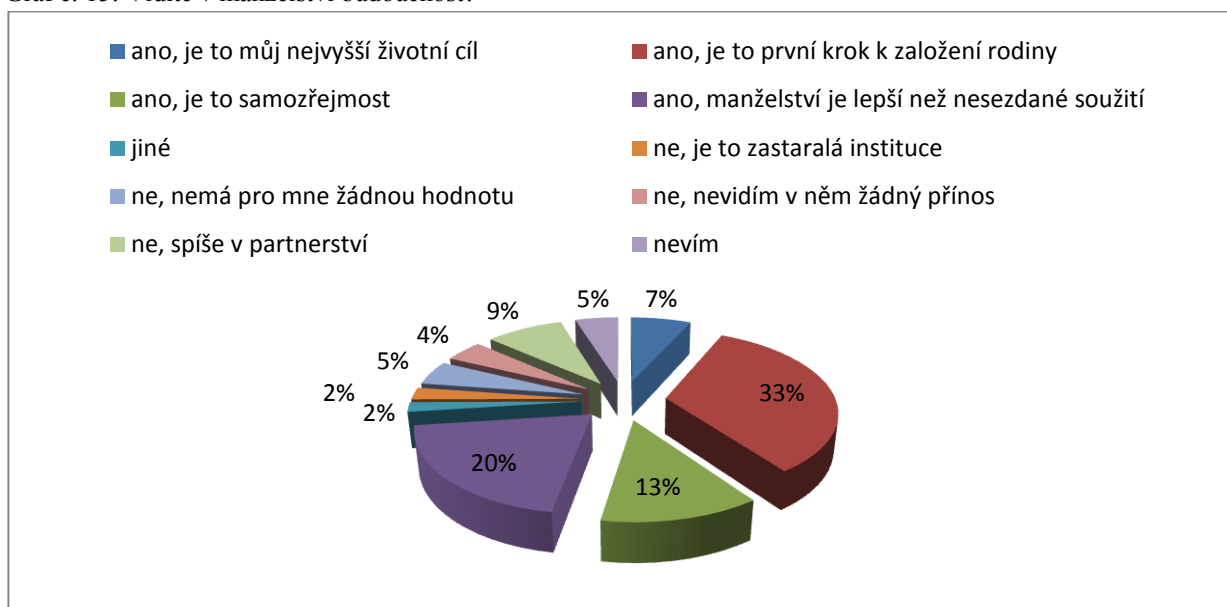
Nejčastější důvod pro uzavření sňatku respondenti uváděli „lásku“ (38%). Na druhém místě se umístila odpověď „dítě“ (20%) a na třetím odpověď „jistota, nebýt sám“ (11%).

Jako jiné důvody dotazovaní odpovídali např.: že se dva mají rádi, společné přání obou partnerů apod.

Překvapilo mne, že pouhá 4% respondentů uvedla možnost zlepšení společenského postavení. V preferenci své společenské role totiž nejvíce respondentů uvedlo status manžel/manželka a já ve svém okolí znám mnoho žen, které chtějí uzavřít sňatek jenom proto, že si myslí, že se od nich „očekává“ být manželkou.

9. Vidíte v manželství budoucnost?

Graf č. 15: Vidíte v manželství budoucnost?

Z šetření jsem získala závěr, že většina z dotazovaných je „promanželsky“ smýšlející. Nejčastěji byla využita odpověď „ano, je to první krok k založení rodiny“ (33%). Na druhém místě se umístila odpověď „ano, manželství je lepší než nesezdané soužití“ (20%) a na třetím místě skončila odpověď „ano, je to samozřejmost“ (13%).

Naopak nejméně byla využita odpověď „ne, je to zastaralá instituce“ (2%) a „ne, nevidím v něm žádný přínos“ (4%).

Odpověď „jiné“ využili 2% respondentů a uváděli např. tyto odpovědi: v harmonickém soužití ano, bylo by to hezké, ale nevidím aj.

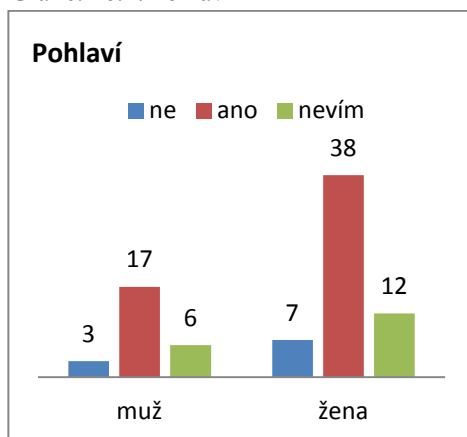
Tyto výsledky mě osobně velice překvapily, předpokládala jsem, že manželství už není tak aktuální záležitostí a že nebude mnoho lidí, kteří v něm vidí svoji budoucnost.

10. Pro svobodné: Chcete někdy v budoucnu uzavřít sňatek?

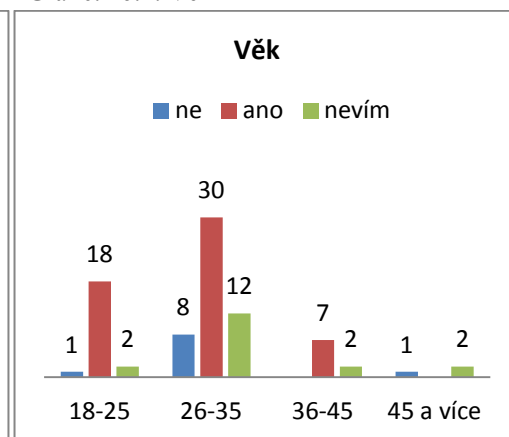
Graf č. 16: Chcete někdy v budoucnu uzavřít sňatek?

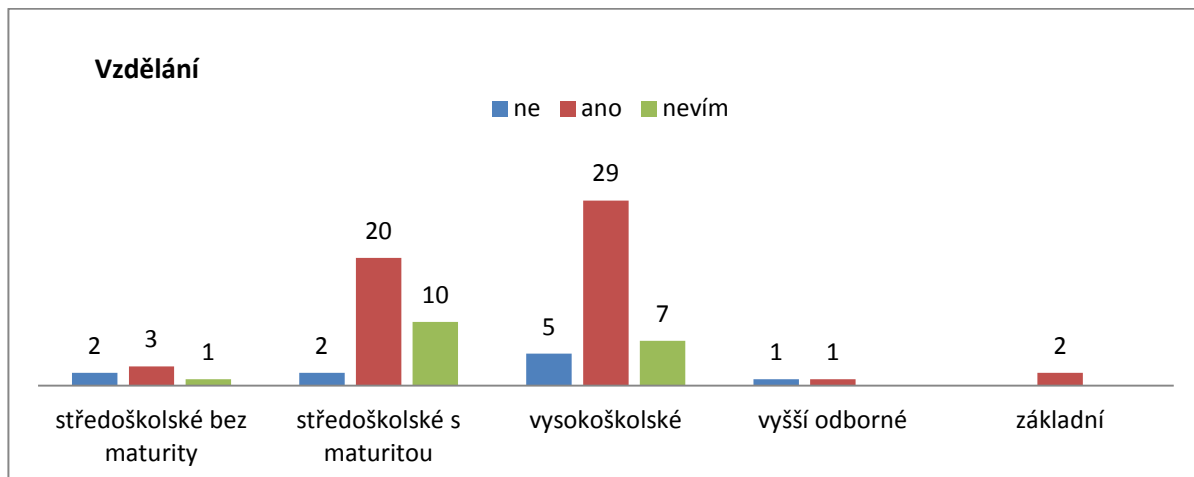
Graf č. 16.1: Pohlaví

Graf č. 16.2: Věk

Graf č. 16.3: Vzdělání

Nejvíce svobodných dotazovaných se vyskytuje ve věkové kategorii 26 – 35 let. I zde nejčastěji bodovala odpověď „ano“ (30 z celkových 50).

Naopak v nejméně obsazené věkové kategorii 45 let a více (3 respondenti) nevyužil odpověď „ano“ ani jeden. Dva zvolili odpověď „nevím“ a jeden „ne“.

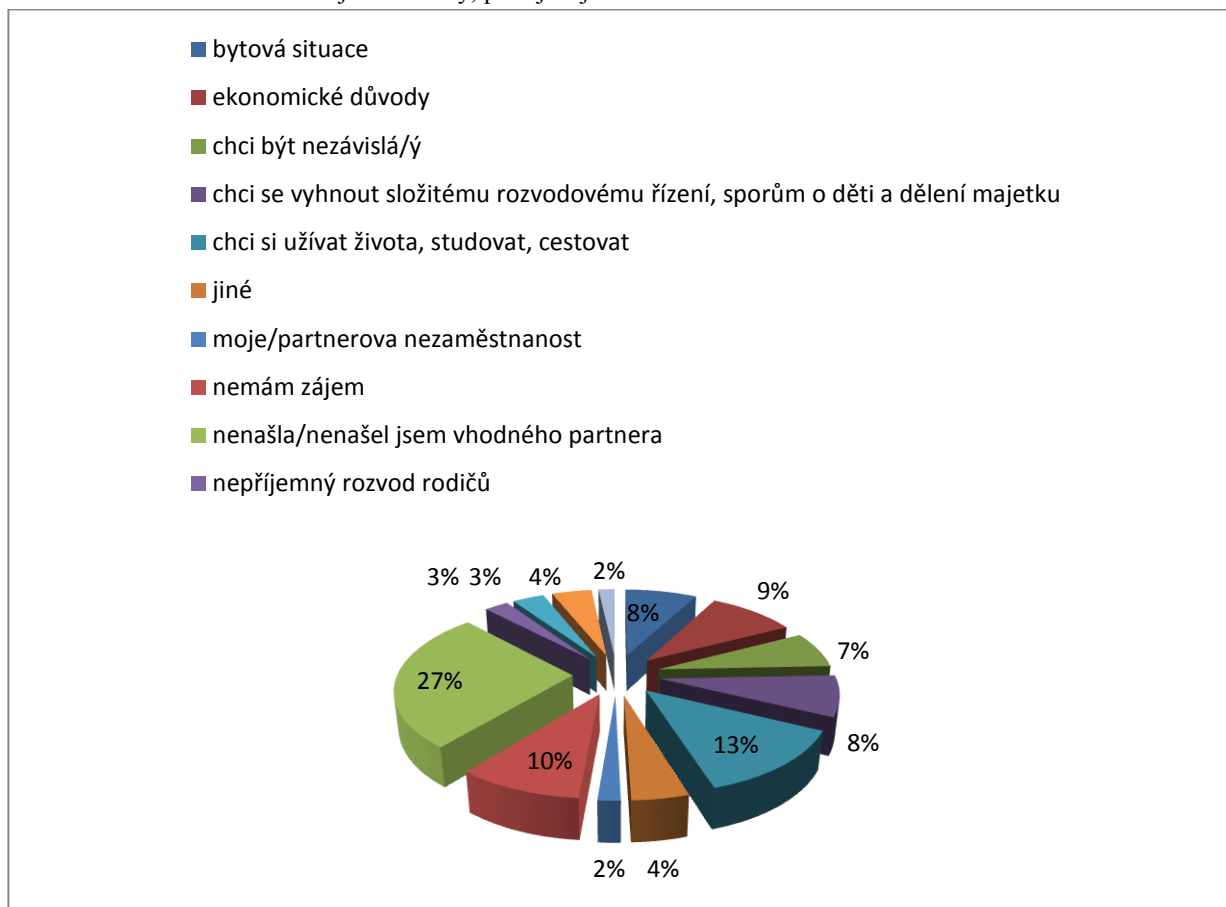
U rozdělení odpovědí na muže a ženy také byla nejčastěji zvolena odpověď „ano“. U svobodných mužů odpověď „ano“ zvolilo 17 z celkových 26. U svobodných žen odpověď „ano“ zvolilo 38 z celkových 57.

Z rozboru odpovědí jednoznačně, že většina ze svobodných respondentů je „promanželsky“ zaměřená. Celých 66% ze svobodných respondentů uvedlo, že chce v budoucnu uzavřít sňatek.

I v rozdělení svobodných respondentů podle vzdělání jednoznačně převažuje odpověď „ano“. Nejvyšší počet kladných odpovědí najdeme mezi vysokoškoláky, z nichž odpověď „ano“ volilo 29 respondentů z celkových 41. Druhou nejpočetnější kategorií podle vzdělání je vzdělání středoškolské s maturitou a zde volilo odpověď „ano“ 20 z celkových 32 respondentů.

11. Pro svobodné: Jaké jsou důvody, proč jste ještě neuzavřeli sňatek?

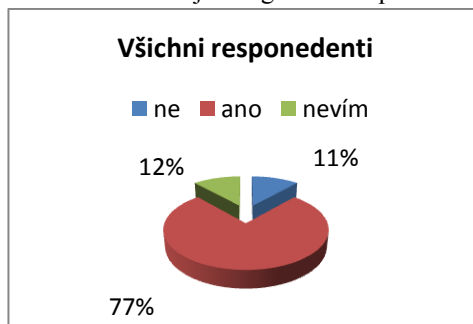
Graf č. 17: Pro svobodné: Jaké jsou důvody, proč jste ještě neuzavřeli sňatek?

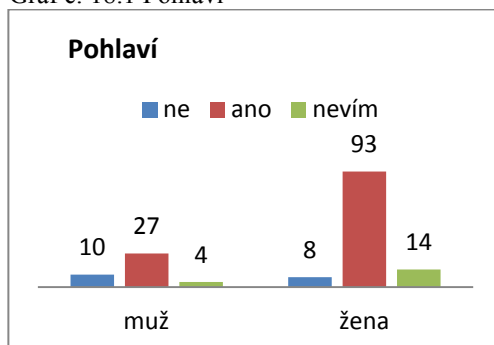
Z rozboru odpovědí svobodných jsem zjistila, že nejčastější důvod, proč ještě neuzavřeli sňatek, je nenalezení vhodného partnera (27%). Druhý nejčastější důvod bylo přání chtít si užívat života, studovat a cestovat (13%).

12. Schvalujete registrované partnerství?

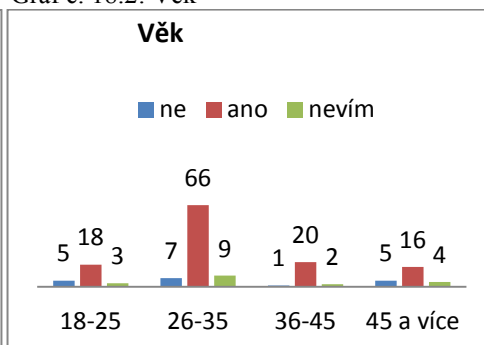
Graf č. 18: Schvalujete registrované partnerství?

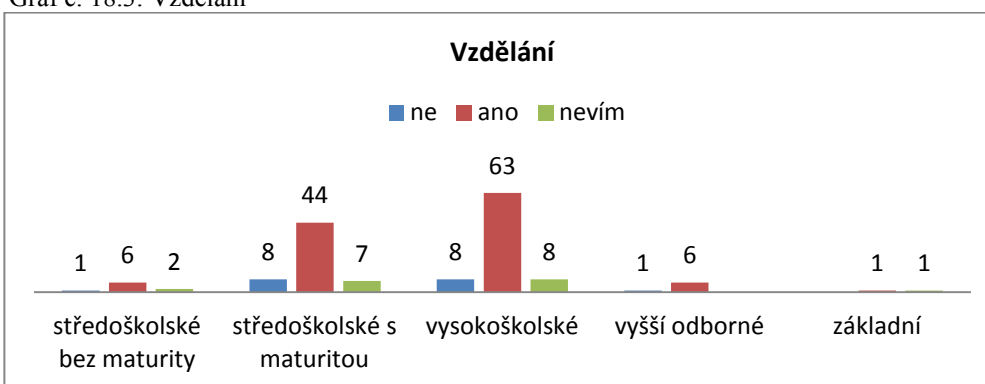
Graf č. 18.1 Pohlaví

Graf č. 18.2: Věk

Graf č. 18.3: Vzdělání

77% ze všech respondentů odpovědělo, že schvaluje registrované partnerství, což je jednoznačná převaha tohoto názoru. Jen 12% dotazovaných nebylo schopno zaujmout k tomuto tématu jednoznačné postavení.

Při rozdělení podle věku také ve všech kategoriích převažuje tvrzení, že respondenti schvalují registrované partnerství. V nejpočetnější kategorii 26 – 35 let takto smýšlí 66 z celkového počtu 82 dotazovaných.

Odpovědi podle pohlaví jednoznačně ukazují, že většina respondentů schvaluje registrované partnerství. U mužů takto odpovědělo 27 z celkových 41 a u žen 93 z celkových 115.

Také při rozdělení podle vzdělání se většina vyslovila, že schvaluje registrované partnerství. V nejobsáhlejší skupině, což je s vysokoškolským vzděláním, takto odpovědělo 63 z celkových 79 dotazovaných.

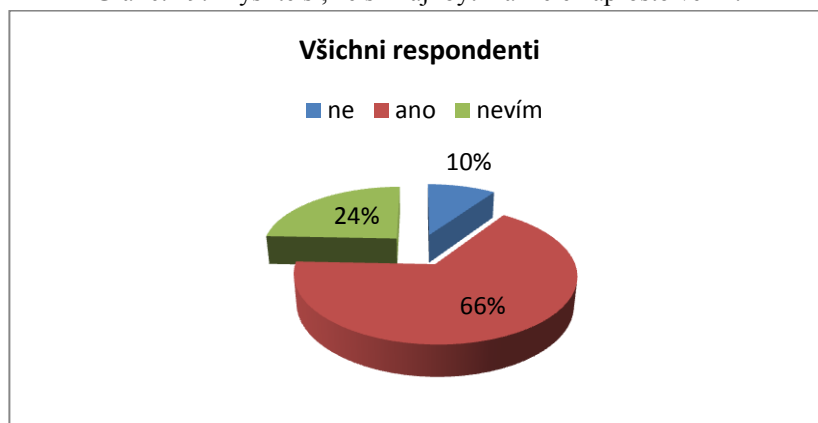
Tabulka č. 2 Schvalujete registrované partnerství?

Věk:	Dosažené vzdělání:	ne	ano	nevím	Celkový součet
do 35 let	vyšší vzdělání	10,29	80,88	8,82	100,00
nad 35 let	nižší vzdělání	13,33	73,33	13,33	100,00

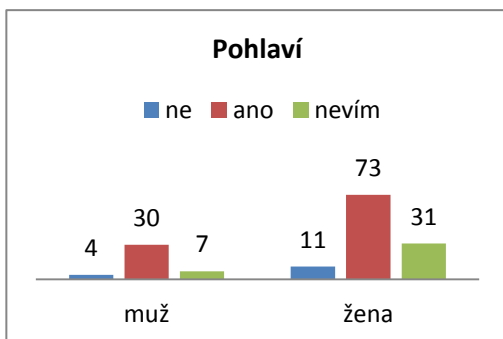
Na základě mého výzkumu jsem dospěla k závěru, že téměř 81% mladých lidí do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním schvaluje registrované partnerství. Ze starších lidí (nad 35 let) s nižším vzděláním registrované partnerství schvaluje necelých 74%. Z tohoto zkoumání tedy vyplývá, že mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním schvalují registrované partnerství více než starší lidé (nad 35 let) s nižším vzděláním. Rozdíl ale není tak velký, jak jsem očekávala. Myslela jsem si, že poměr odpovědí bude mnohem výraznější. Z výsledků se dá tedy usuzovat, že je naše společnost k homosexuálním párům tolerantní.

13. Myslíte si, že si mají být manželé naprosto věrní?

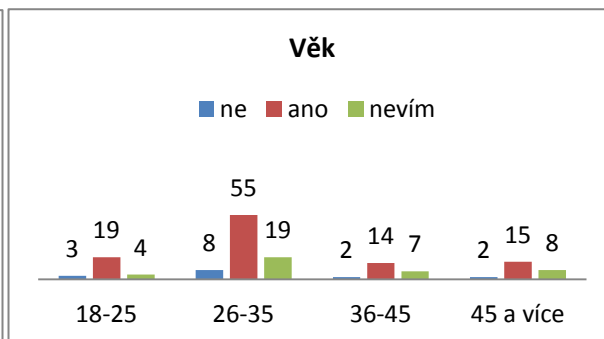
Graf č. 19: Myslíte si, že si mají být manželé naprosto věrní?

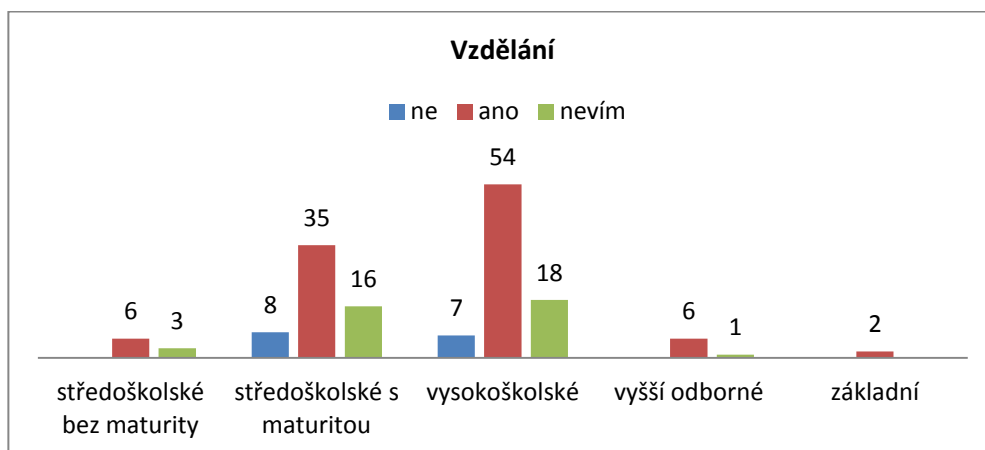
Graf č. 19.1: Pohlaví

Graf č. 19.2: Věk

Graf č. 19.3: Vzdělání

Při mém šetření jsem došla k závěru, že 66% ze všech dotazovaných si myslí, že by si manželé měli být naprosto věrní.

U mužů odpověď „ano“ volilo 30 z celkových 41 a u žen 73 z celkových 115.

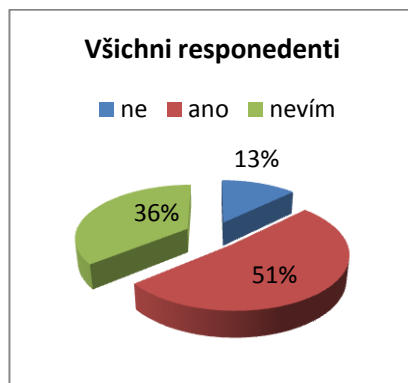
V jednotlivých věkových skupinách jednoznačně nejlépe skončila odpověď „ano“. Např. v nejpočetnější skupině 26 – 35 let takto odpovědělo 55 z celkových 82.

Při rozdělení podle dosaženého vzdělání také ve všech skupinách převládá názor, že by si manželé měli být naprosto věrní. V nejvyšší skupině s vysokoškolským vzděláním takto odpovědělo 54 z celkových 79.

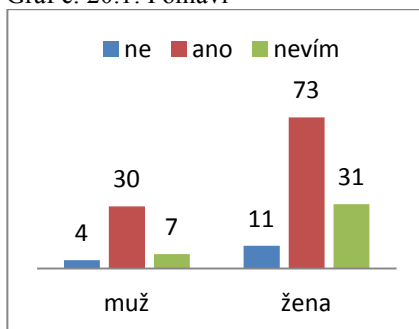
V manželském slibu si manželé slibují „zachování lásky, úcty a věrnosti“. O zachování naprosté věrnosti je přesvědčeno 66% dotazovaných. Já pouze doufám, že toto ne příliš vysoké procento neobsahuje pouze názor, ale představuje i skutečnou realitu.

14. Vyhledali byste odbornou pomoc v případě manželských problémů (např. manželskou poradnu)?

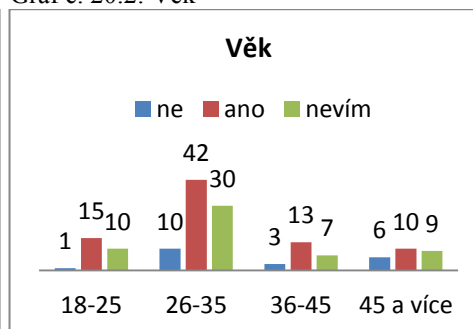
Graf č. 20: Vyhledali byste odbornou pomoc v případě manželských problémů (např. manželskou poradnu)?

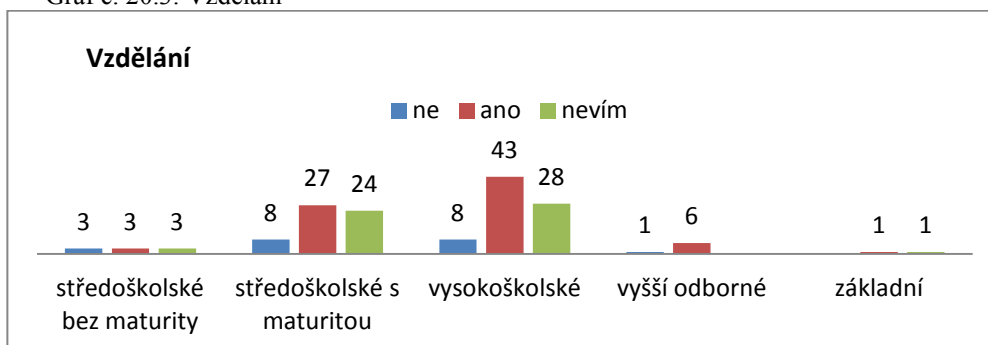
Graf č. 20.1: Pohlaví

Graf č. 20.2: Věk

Graf č. 20.3: Vzdělání

51% ze všech dotazovaných by v případě manželských problémů vyhledalo odbornou pomoc, 13% by ji nevyhledalo a 36% neví.

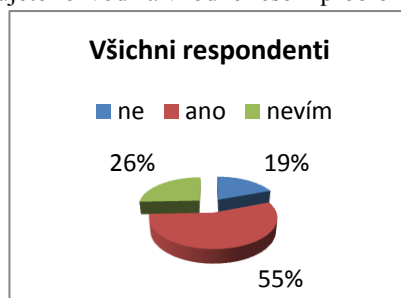
Podle pohlaví by z mužů odbornou pomoc vyhledalo 21 z celkových 41 a z žen 59 z celkových 115.

U rozdělení respondentů dle věku zvítězila odpověď „ano“ ve všech věkových kategoriích. Např. v největší skupině 26 – 35 let takto odpovědělo 42 z celkových 82 dotazovaných.

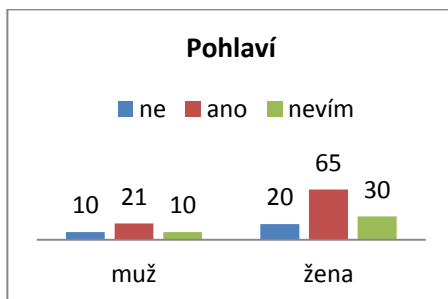
Podle dělení na základě vzdělání odpověděla většina ano, ale již ne tak jednoznačně. V nejobsáhlejší skupině s vysokoškolským vzděláním takto odpovědělo 43 z celkových 79. Ve skupině se středoškolským vzděláním bez maturity skončili názory nerozhodně.

15. Považujete rozvod za vhodné řešení problémového manželství?

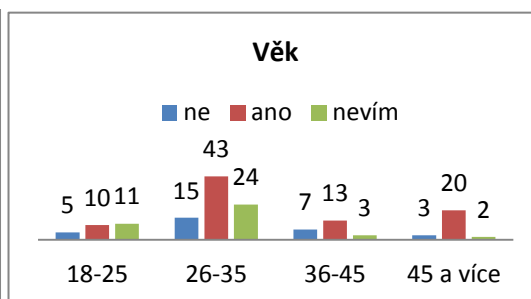
Graf č. 22: Považujete rozvod za vhodné řešení problémového manželství?

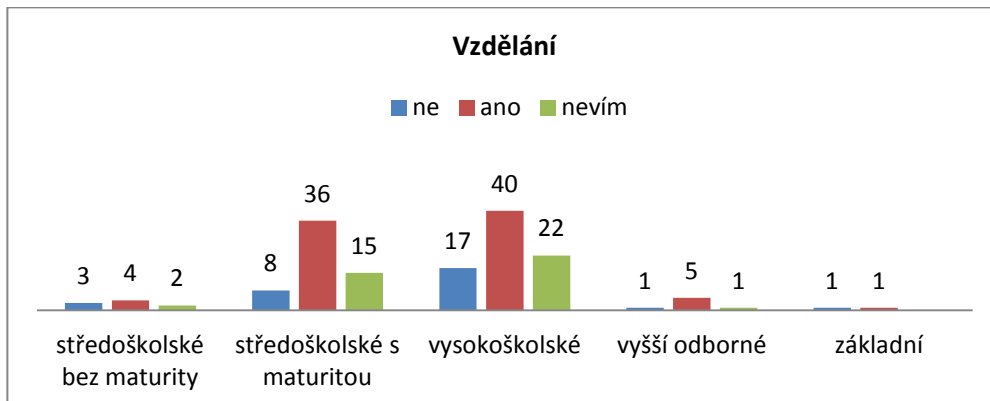
Graf č. 22.1: Pohlaví

Graf č. 22.2: Věk

Graf 22.3: Vzdělání

Až 55% z dotazovaných respondentů považuje rozvod za vhodné řešení problémového manželství.

Na základě rozdělení podle pohlaví jsem došla k závěru, že jak muži, tak i ženy považují rozvod za vhodné řešení problémového manželství. U mužů volilo odpověď „ano“ 21 z celkových 41 a u žen zase volilo odpověď „ano“ 65 z celkových 115.

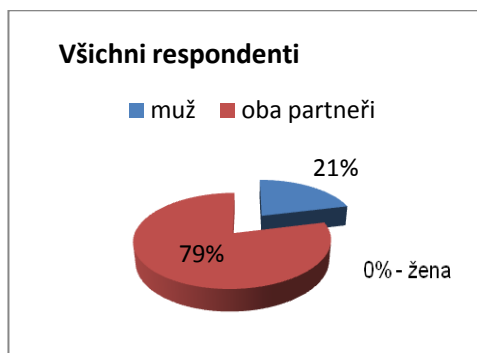
S ohledem na věkové rozdělení také vítězí názor, že rozvod je vhodné řešení u problémového manželství. Jen ve věkové skupině 18 – 25 let dopadla odpověď „nevím“ o jednu odpověď lépe než odpověď „ano“.

Z odpovědí dělených podle vzdělání jsem získala závěr, že ve všech skupinách si nejvíce respondentů myslí, že rozvod je vhodné řešení problémového manželství.

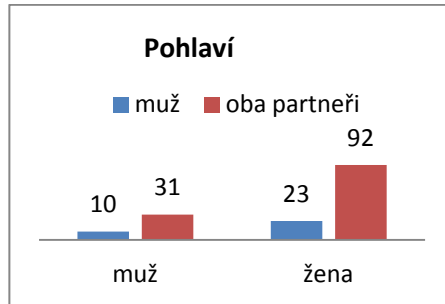
Já osobně považuji rozvod za vhodné řešení problémového manželství. To samozřejmě platí po zralé úvaze a předcházející snaze kritický stav napravit. Život má člověk pouze jeden a je třeba si ho užít ve štěstí a ne ve smutku a strádání.

16. Rodinu má ekonomicky zajistit

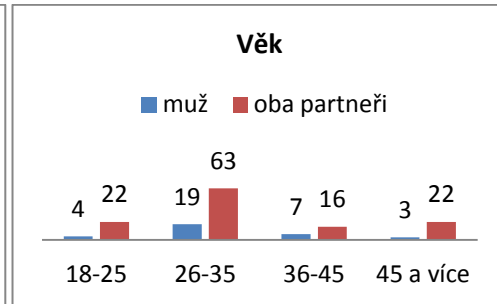
Graf č. 24: Rodinu má ekonomicky zajistit

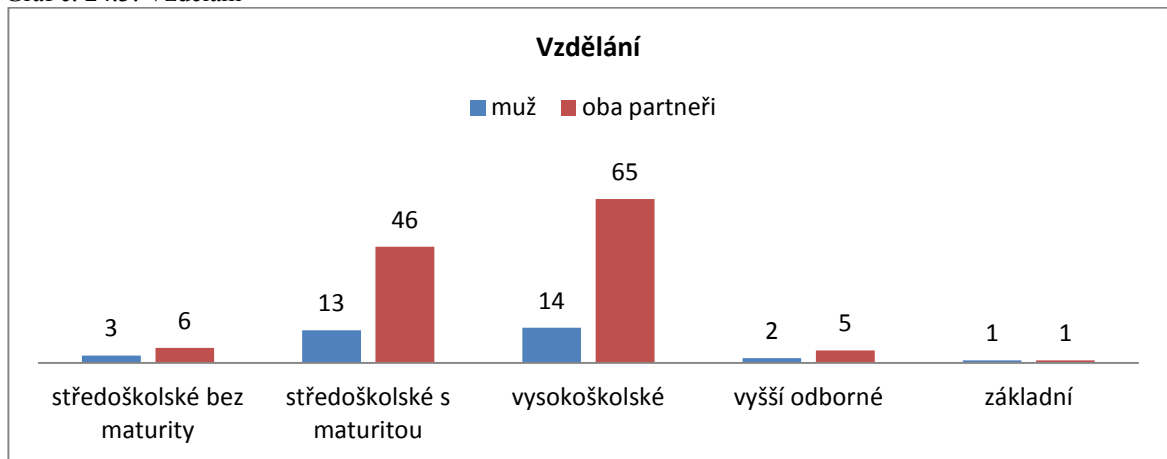
Graf č. 24.1: Pohlaví

Graf č. 24.2: Věk

Graf č. 24.3: Vzdělání

79% respondentů zastává názor, že rodinu mají ekonomicky zajistit oba partneři, 21% respondentů odpovědělo, že by rodinu měl ekonomicky zajistit muž. Pro zajímavosti stojí za zmínku, že ani jeden z respondentů neodpověděl, že by rodinu měla ekonomicky zajistit žena.

U dotazovaných mužského pohlaví 31 respondentů z celkových 41 odpovědělo, že rodinu by měli ekonomicky zajistit oba partneři. U dotazovaných ženského pohlaví zase takto odpovědělo 92 z celkových 115.

Při rozdělení dotazovaných podle věku ve všech skupinách převládá názor, že by rodinu měli ekonomicky zajistit oba partneři. V nejobsáhlejší věkové skupině 26 – 35 let takto odpovědělo 63 z celkových 82.

Na základě vyhodnocení podle vzdělání také v každé kategorii převládá názor, že by rodinu měli ekonomicky zajistit oba partneři. V nejobsáhlejší kategorii (vysokoškolské vzdělání) tuto odpověď vybralo 65 z celkových 79 respondentů.

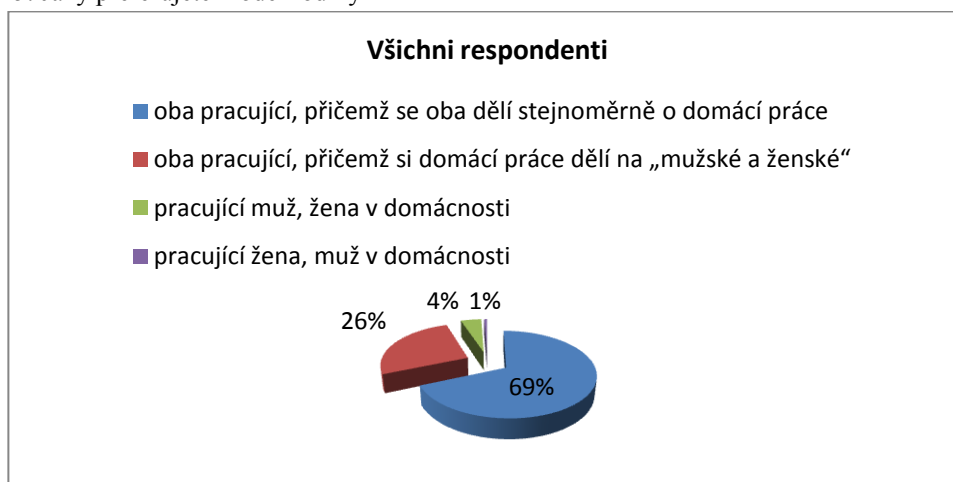
Tabulka č. 3 Rodinu má ekonomicky zajistit

Věk:	Dosažené vzdělání:	muž	oba partneři	Celkový součet
do 35 let	vyšší vzdělání	16,18	83,82	100,00
nad 35 let	nižší vzdělání	16,67	83,33	100,00

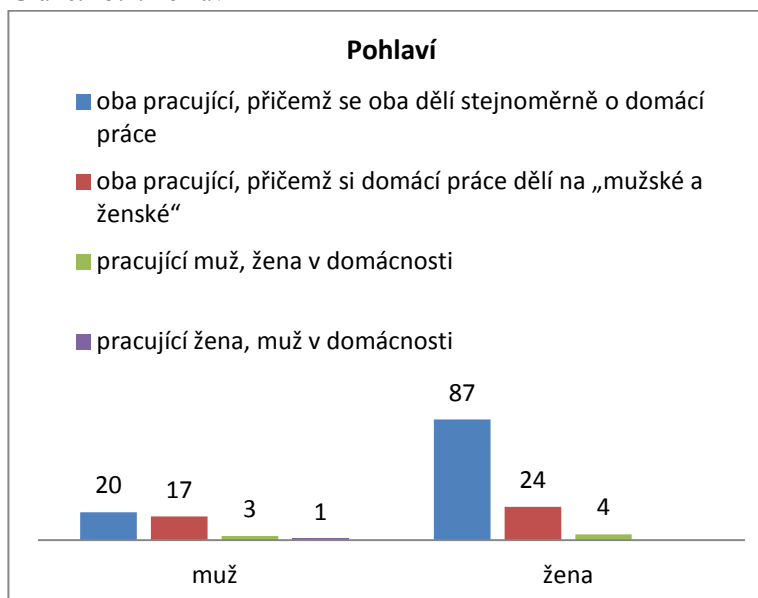
Mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním stejně jako starší lidé (nad 35 let) s nižším vzděláním shodně uvádějí, že o ekonomické zajištění rodiny by se měli rovnocenně dělit oba partneři. V obou kategoriích tuto odpověď uvedlo necelých 84%.

17. Jaký preferujete model rodiny:

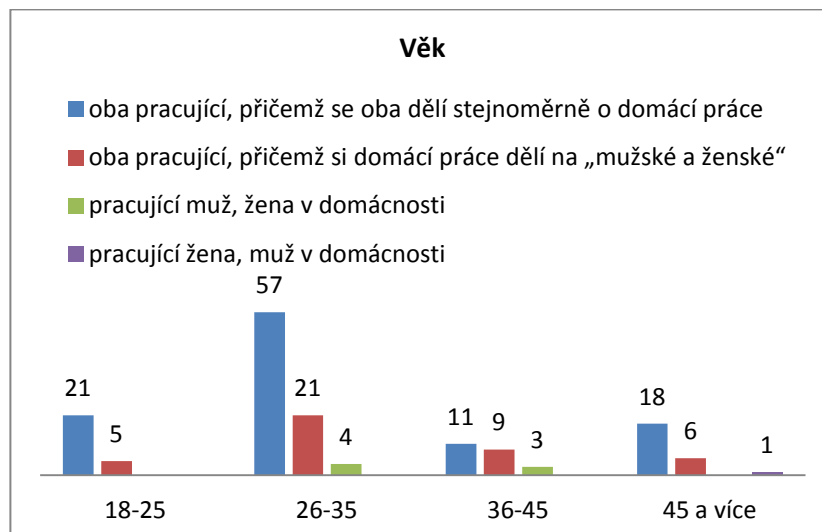
Graf č. 25: Jaký preferujete model rodiny

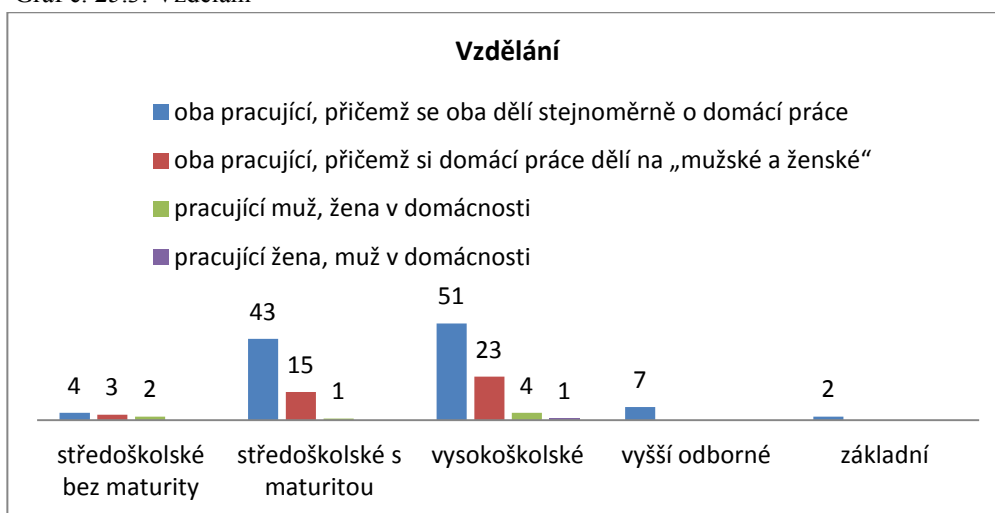
Graf č. 25.1: Pohlaví

Graf č. 25.2: Věk

Graf č. 25.3: Vzdělání

69% respondentů se přiklání k modelu rodiny, kdy jsou oba manželé pracující, přičemž se oba dělí stejnoměrně o domácí práce.

U žen jednoznačně převládá názor, že by se oba pracující manželé měli dělit o domácí práce rovnoměrně (87 z celkových 115). U mužů už to tak jednoznačné není. Tam takto odpovědělo 20, přičemž 17 mužů odpovědělo, že by oba pracující manželé měli dělit domácí práce na „mužské a ženské“.

Na základě rozdělení dle věku v každé kategorii převažuje názor, že by se oba pracující manželé měli dělit o domácí práce rovnoměrně. V nejvíce obsáhlé kategorii 26 – 35 let se takto vyslovilo 57 z celkových 82 dotazovaných.

Ve skupinách podle vzdělání v každé vítězí názor, že by se oba pracující manželé měli dělit o domácí práce rovnoměrně. V nejobsáhlejší skupině s vysokoškolským vzděláním se s tímto názorem ztotožňuje 51 dotazovaných z celkových 79.

Tabulka č. 4 Jaký preferujete model rodiny

Dosažené vzdělání:	A	B	C	D	Celkový součet
vyšší vzdělání	69,12	26,47	4,41	0,00	100,00
nižší vzdělání	60,00	33,33	6,67	0,00	100,00

A – oba pracující, přičemž se oba dělí stejně o domácí práce

B – oba pracující, přičemž si domácí práce dělí na „mužské a ženské“

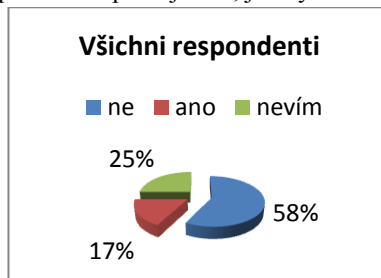
C – pracující muž, žena v domácnosti

D – pracující žena, muž v domácnosti

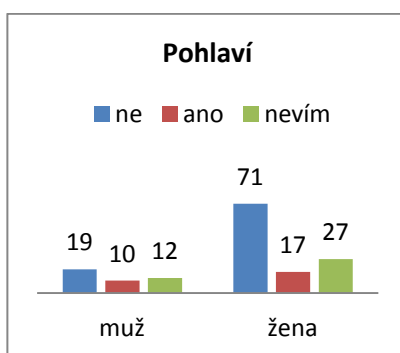
Téměř 70% mladých lidí do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním preferuje model rodiny, kdy oba partneři pracují a také se stejně dělí o domácí práce. U starších lidí (nad 35 let) s nižším vzděláním stejný názor zastává 60%. Závěr tedy je ten, že mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním jsou spíše pro tento model rodiny než starší lidé (nad 35 let) s nižším vzděláním.

18. Pokud partneři neplánují dítě, je zbytečné uzavírat sňatek?

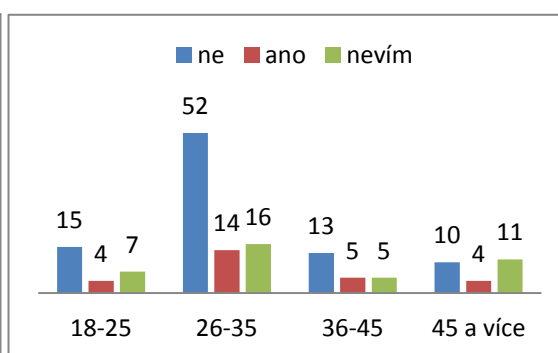
Graf č. 26: Pokud partneři neplánují dítě, je zbytečné uzavírat sňatek?

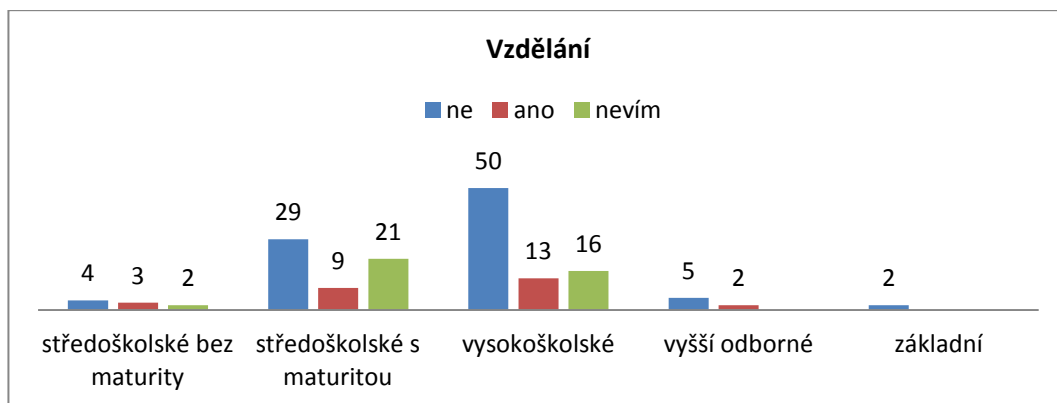
Graf č. 26.1: Pohlaví

Graf č. 26.2: Věk

Graf č. 26.3: Vzdělání

Z celkového rozboru odpovědí vychází, že 58% respondentů si nemyslí, že je zbytečné uzavírat sňatek, pokud partneři neplánují dítě.

19 z celkových 41 mužů uvádí, že není zbytečné uzavírat sňatek, pokud partneři neplánují dítě. U žen takto odpovědělo 71, což je také většina.

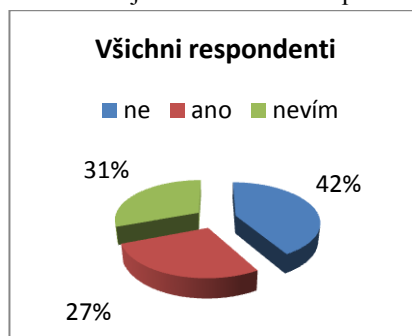
V každé věkové skupině se většina respondentů přiklání k názoru, že není zbytečné uzavírat sňatek, pokud partneři neplánují dítě. V nejrozšířenější kategorii 26 – 35 let takto odpovědělo 52 z celkových 82 respondentů.

Při rozdělení podle vzdělání si v každé kategorii nejvíce dotazovaných myslí, že není zbytečné uzavírat sňatek, pokud partneři neplánují dítě. V nejpočetnější skupině (vysokoškolské vzdělání) takto odpovědělo 50 z celkových 79 dotazovaných.

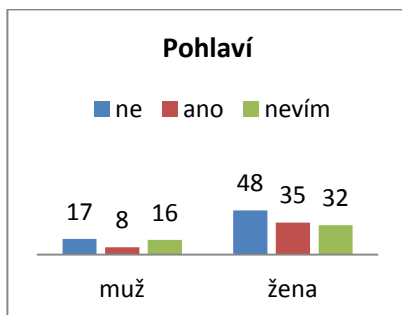
Podle práva je důvodem manželství založení rodiny, respondenti ho ovšem preferují i v případě, že dítě neplánují. Myslím si, že toto zjištění dokazuje velkou váhu institutu manželství.

19. Mají se děti narodit až po svatbě?

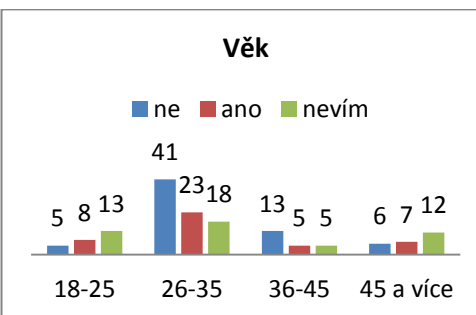
Graf č. 27: Mají se děti narodit až po svatbě?

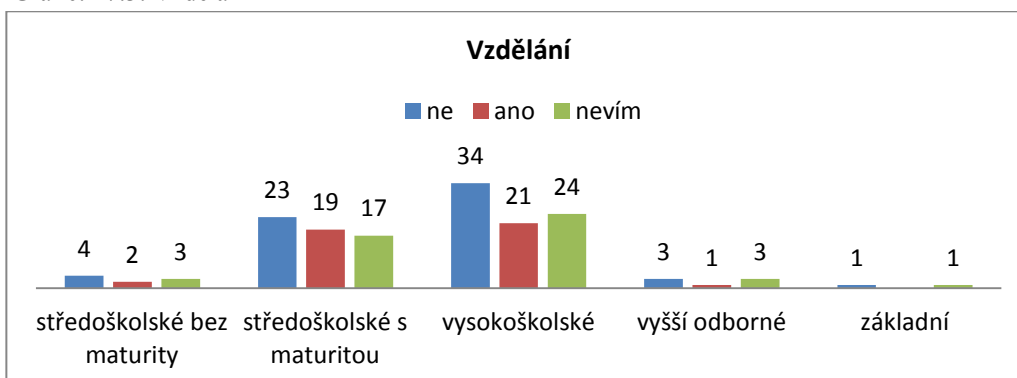
Graf č. 27.1: Pohlaví

Graf č. 27.2: Věk

Graf č. 27.3: Vzdělání

Nejvíce respondentů (42%) si myslí, že se děti nemusí narodit až po svatbě.

U rozdělení na základě pohlaví se největší počet dotazovaných přiklání k názoru, že se děti nemusí narodit až po svatbě. U mužů je to 17 z celkových 41, u žen 48 z celkových 115.

V nejobsáhlejší věkové kategorii 26 – 35 let odpovědělo 41 dotazovaných, že se děti nemusí narodit až po svatbě. V kategorii 36 – 45 let takto odpovědělo také nejvíce (13 z celkových 23) respondentů. Ve zbývajících dvou kategoriích se nejvíce dotazovaných vyjádřilo, že nemají jednoznačné postavení u této otázky.

V jednotlivých skupinách rozdělených podle vzdělání nejvíce respondentů odpovědělo, že se děti nemusí narodit až po svatbě. V nejobsáhlejší skupině (vysokoškolské vzdělání) tuto odpověď vybralo 34 z celkových 79 respondentů.

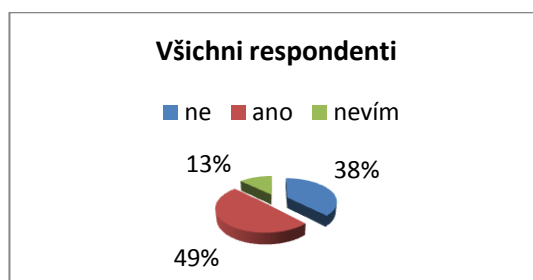
Tabulka č. 5 Mají se děti narodit až po svatbě?

Věk:	Dosažené vzdělání:	ne	ano	nevím	Celkový součet
do 35 let	vyšší vzdělání	41,18	30,88	27,94	100,00
nad 35 let	nižší vzdělání	33,33	36,67	30,00	100,00

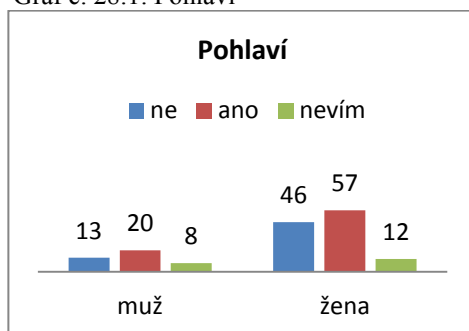
Velké množství (více než 41%) z mladých lidí do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním se přiklání k názoru, že se děti nemusí narodit až po svatbě. U starších lidí (nad 35 let) s nižším vzděláním si zase naopak necelých 37% myslí, že by se děti měly narodit až po svatbě. Výsledkem tedy je, že mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním jsou, co se týče této otázky, mnohem volněji smýšlející než starší lidé (nad 35 let) s nižším vzděláním. To je, podle mého názoru, způsobeno především zvyšující se tolerancí k nesezdanému soužití.

20. Je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku?

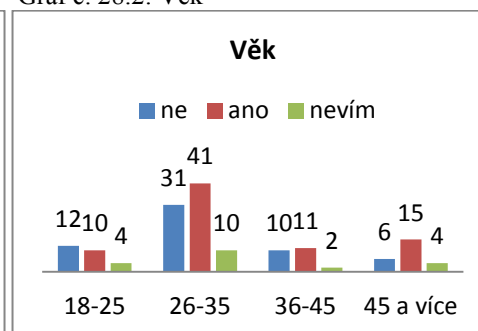
Graf č. 28: Je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku?

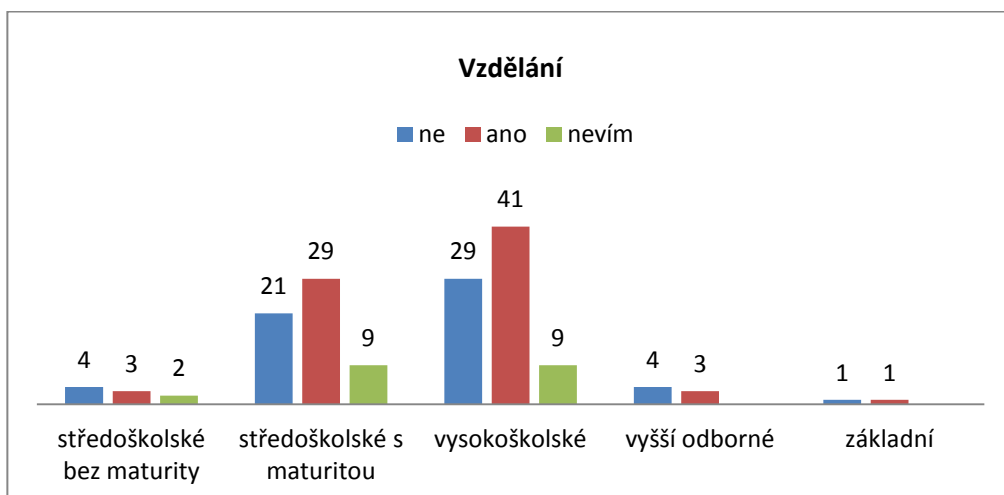
Graf č. 28.1: Pohlaví

Graf č. 28.2: Věk

Graf č. 28.3: Vzdělání

Na základě rozboru jednotlivých odpovědí vyplývá, že si 49% dotazovaných myslí, že je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku.

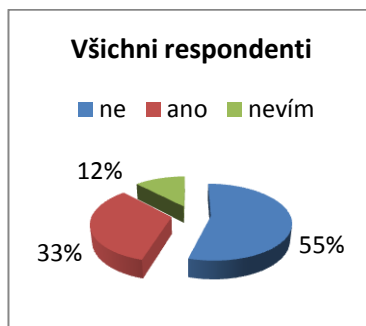
Nejvíce mužů (20 z celkových 41) se domnívá, že je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku. U žen tento názor zastává také většina (57 z celkových 115).

V nejmladší věkové kategorii (18 – 25 let) si většina dotazovaných myslí, že není pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku. Ve zbývajících věkových kategoriích už opět převládá názor, že je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku.

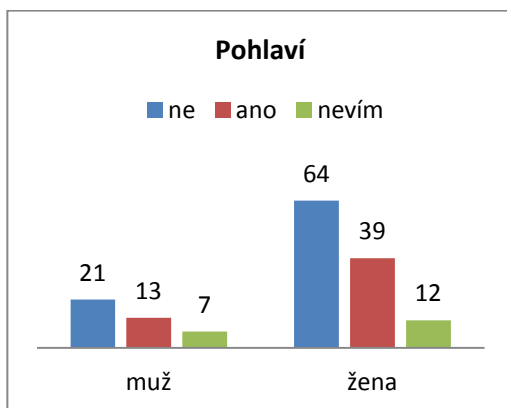
Co se týče vzdělání, tak ve skupině vysokoškolského vzdělání a středoškolského s maturitou se nejvíce respondentů přiklání k názoru, že je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku. U vysokoškoláků je to 41 z celkových 79 a u středoškoláků s maturitou 29 z celkových 59. V ostatních skupinách jsou výsledky vyrovnané.

21. Vnímáte narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika (např. snížením životního standardu)?

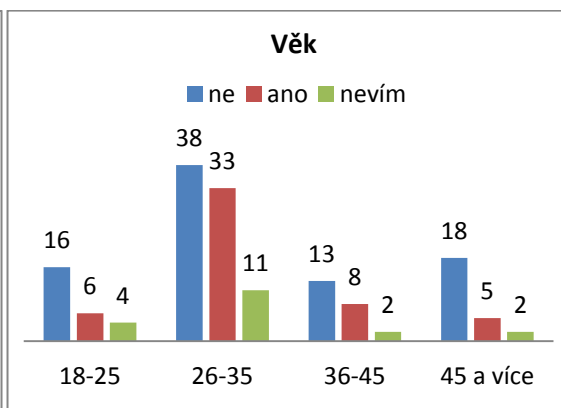
Graf č. 31: Vnímáte narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika (např. snížením životního standardu)?

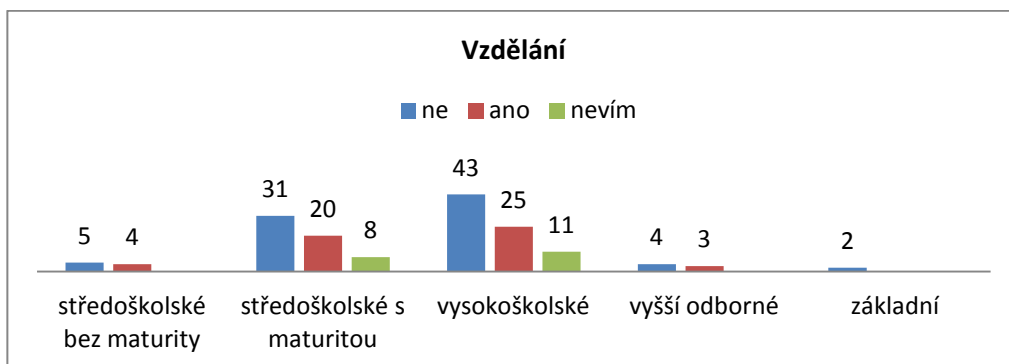
Graf č. 31.1: Pohlaví

Graf č. 31.2: Věk

Graf č. 31.3: Vzdělání

55% dotazovaných nevnímá narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika.

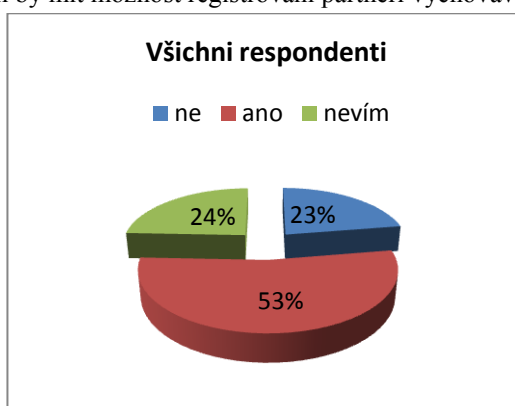
Nejvíce respondentů mužského pohlaví (21 z celkových 41) nevnímá narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika. U respondentů ženského pohlaví tento názor zastává také většina (64 z celkových 115).

V jednotlivých věkových skupinách většina respondentů nevnímá narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika. V nejobsáhlejší skupině 26 – 35 let si to myslí 38 z celkových 82 dotazovaných.

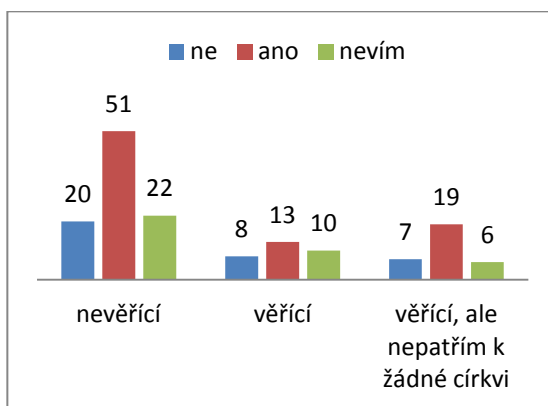
Po rozdělení respondentů do skupin podle vzdělání jsem došla k zjištění, že v každé skupině většina z respondentů nevnímá narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika. V neobsáhlejší skupině (vysokoškolské vzdělání) si to myslí 43 z celkových 79 dotazovaných.

22. Měli by mít možnost registrovaní partneři vychovávat společně děti?

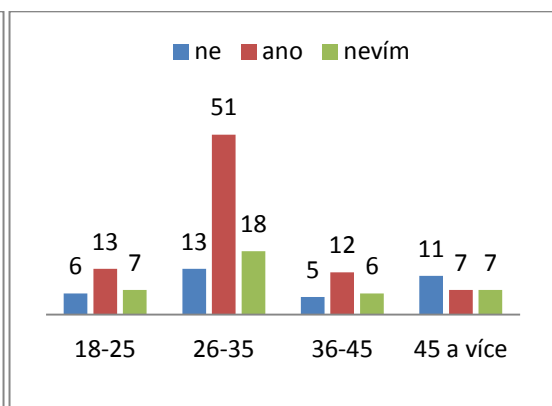
Graf č. 32: Měli by mít možnost registrovaní partneři vychovávat společně děti?

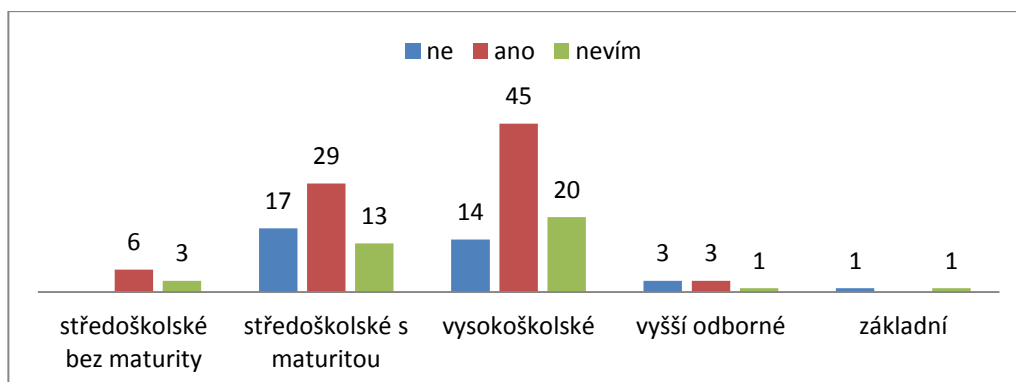
Graf č. 32.1: Náboženství

Graf č. 32.2: Věk

Graf č. 32.3: Vzdělání

Většina dotazovaných (53%) uvedla, že by registrovaní partneři měli mít možnost vychovávat společně děti.

Na základě rozdělení respondentů podle náboženského vyznání jsem dospěla k závěru, že si v každé skupině většina dotazovaných myslí, že by registrovaní partneři měli mít možnost vychovávat společně děti. Je to pro mne dost překvapivé hlavně ve skupině „věřící“, tam takto odpovědělo 13 dotazovaných z celkových 31.

V jednotlivých věkových kategoriích se většina respondentů vyslovila, že by registrovaní partneři měli mít možnost vychovávat společně děti. V nejobsáhlejší kategorii 26 – 35 let si to myslí 51 z celkových 82 respondentů. Jen v kategorii 45 let a více se většina dotazovaných přiklání k názoru, že by registrovaní partneři neměli mít možnost vychovávat společně děti.

Po rozdělení respondentů do skupin podle vzdělání, jsem dospěla k závěru, že se většina respondentů přiklání k názoru, že by registrovaní partneři měli mít možnost vychovávat společně děti. V nejpočetnější skupině vysokoškoláků si to myslí 45 z celkových 79.

4.4 Diskuze

Jelikož se ve své práci zabývám otázkou manželství, pokusila jsem se nejprve zjistit, jakou roli své osoby preferují respondenti ve společenském postavení. Zjistila jsem, že si většina přeje žít v partnerském svazku a to nejvíce ve svazku manželském. Zajímavý je tento výsledek v porovnání s jinou otázkou, kde si tři čtvrtiny dotazovaných dovedou představit žít v dlouhodobém partnerském svazku, aniž by uzavřeli sňatek.

Okolnosti předcházející uzavření manželství byly v porovnání se skutečným stavem velmi zajímavé. Jako vhodný věk k uzavření sňatku byl uváděn u mužů průměrný věk 29,4 a u žen 27,5. Skutečný věk při uzavření prvního sňatku je u mužů vyšší o 1,5 roku a u žen o 0,5 roku⁸⁹. Z výsledků dále vyplývá, že sňatek by neměl být unáhlený. Nejprve by se měli partneři průměrně dva roky poznávat, poté spolu sdílet jeden rok společnou domácnost a teprve potom se vzít. Alarmující předpovědi o zániku tradičních hodnot se ve srovnání se získanými daty zdají být mírně přemrštěné. Budoucnost v manželství totiž vidí převážná část dotazovaných. Za nejčastější důvod uzavření sňatku uváděli lásku, dítě a jistotu.

Z vyjádření respondentů lze usuzovat, že děti hrají při uzavírání manželství důležitou roli, ale nejsou tím hlavním důvodem. To je zajímavé především v porovnání se zákonnou definicí manželství, která za hlavní účel manželství považuje založení rodiny a řádnou výchovu dětí.⁹⁰ K tomu přispívá i většinový názor na to, že děti sice mají vyrůstat v úplné rodině, ale pouze za předpokladu, že je manželství rodičů harmonické.

Z genderového pohledu na výsledky vyplývá, že opravdu dochází ke změnám tradičního rozdělení rolí. Až 69% odpovídalo, že preferují model rodiny, kdy oba partneři pracují, přičemž se oba dělí stejnoměrně o domácí práce. Přesto tento výsledek ovlivnilo převážně mínění žen. Značná část mužů totiž stále preferuje rozdělení domácích prací na „mužské a ženské“.

Z finančního hlediska převládá názor, že rodinu mají ekonomicky zajistit oba partneři. Jedna pětina dotazovaných si myslí, že by měl rodinu zajistit muž. Nikdo neuvedl, že by měla rodinu ekonomicky zajistit žena.

⁸⁹ Ženy a muži v datech 2011. Český statistický úřad.

<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011> [2011-02-26]

⁹⁰ Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.

Se stoupajícím věkem považuje stále větší procento lidí rozvod za vhodné řešení problémového manželství. Rozdílná situace ale nastává v případě ochoty vyhledat pomoc při manželských problémech. Tady platí, že čím vyšší věková skupina, tím menší ochota řešit své problémy např. v manželské poradně.

Poměrně nový institut registrovaného partnerství schvaluje celých 77% dotazovaných a 53% si myslí, že by měli mít registrovaní partneři možnost vychovávat společně děti. Toto zjištění mě překvapilo především v souvislosti se souhlasem většího počtu věřících. Negativní mínění Kimplové, která píše, že tolerance okolí k homosexuálním párům rychle upadá, pokud se jich týká rodičovství⁹¹, se tedy nepotvrdilo.

4.5 Závěry výzkumu

Z mého výzkumu plyne, že mladí lidé s vyšším vzděláním zastávají méně tradiční postoje k manželství než starší lidé s nižším vzděláním, čímž byla **hypotéza č. 1: "Mladí lidé do 35 let s vyšším a vysokoškolským vzděláním zastávají méně tradiční postoje k manželství než starší lidé nad 35 let se vzděláním nižším" potvrzena.**

Převážná část respondentů vidí v manželství budoucnost a stejně tak přisuzuje roli manžele/manželky nejvyšší preferenci. Tím byla **hypotéza č. 2: "Nejméně jedna polovina české společnosti je promanželsky orientovaná" potvrzena.** To stvrzuje i přání 66% svobodných lidí, kteří chtějí v budoucnu uzavřít sňatek.

Hypotézu č. 3: "Nesezdané soužití vnímá jako „předmanželské“ méně jak polovina české společnosti" považuji za **potvrzenou.** Průkaznost tomuto tvrzení daly odpovědi respondentů, z nichž pouze 49% uvedlo, že nesezdané soužití vnímá jako „předmanželské“.

Na základě dotazu, zda se mají děti narodit až po svatbě, považuji **hypotézu č. 4: "S požadavkem, aby se děti narodily až po svatbě, souhlasí více starších lidí nad 35 let s nižším vzděláním (základním a středoškolským), než mladých lidí do 35 let s vyšším s vysokoškolským vzděláním" za potvrzenou.**

⁹¹ Kimplová, T., Základy psychologie manželského a rodinného soužití, Ostrava 2008, s. 42.

Směřování dalšího výzkumu by mohlo vést ke zmapování názoru mládeže do 18 let, která teprve své názory na manželství formuje. Zajímavé by bylo zjištění, jak jejich názory ovlivňuje rodina, škola, okolí aj.

Za slabé stránky výzkumu považuji menší výzkumný vzorek, který nemusel ve svém počtu obsáhnout reprezentativnost skupiny, to se týká především respondentů se základním vzděláním. Pokud bych použila kromě dotazníku i kvalitativní metodu rozhovoru, získaly by odpovědi hlubší rozměr.

Závěr

V teoretické části práce vysvětluji pojmy spadající do oblasti manželství. Popisuji manželství z pohledu různých autorů. Zaznamenávám období zasnoubení, sňatku, kdy popisují jednotlivé formy uzavření partnerského svazku a také období mladého manželství. Nemalou část práce věnuji rodině. Nechybí ani popis období konfliktů, krize či rozpad manželství. Věnuji se netradičním formám partnerského a rodinného soužití, mezi které se řadí domácnosti vedené osamělým rodičem, soužití homosexuálních párů a především nesezdaná soužití, která jsou oproti minulým létům převážně tolerována a jak potvrdil můj výzkum, většina lidí je považuje za předstupeň manželství. Lidé mají představu, že partnerský pár by měl spolu přibližně jeden rok před svatbou žít, přičemž samotná známost by měla trvat tři roky. Za vhodný věk k uzavření sňatku je u mužů považován věk 29,4 a u žen o necelá dva roky méně. Tyto názory dávají předpoklad, že lidé chtějí do manželství vstupovat jako zralé osobnosti, stejně jako to, že důvodem k manželství má být láska, děti a jistota. Tyto předpoklady by měly vést k větší odolnosti rodin a tedy k jejich menší konfliktnosti.

Podstatnou část teoretické části věnuji též společenským změnám. Proměny demografického chování jsou, podle mého názoru, způsobeny nejen změnou postojů, hodnotových orientací či různorodostí životních stylů, jak uvádí odborná literatura. Změny výrazně ovlivňuje také politická a ekonomická nestabilita v zemi, která vyvolává životní nejistotu, obavy ze ztráty zaměstnání aj. Mizivá šance získat výhodně vlastní bydlení vede mnohé k dlouhodobým závazkům v podobě hypotéky. Pokud si lidé pořídí bydlení na hypotéku, znamená to značné finanční zatížení po téměř celý jejich produktivní věk. Myslela jsem si, že tato finanční zátěž může být jedním z důvodů odkládání mateřství do vyššího věku. Tuto myšlenku ovšem vyvrátil výsledek výzkumu, ve kterém narození dítěte vnímá jako sociální riziko vedoucí ke snížení životního standardu pouze jedna třetina dotazovaných.

Následujícím tématem, kterým se zabývám, jsou sociální role manželů a genderové změny. Moje domněnka, že lidé mají možnost volby a vstupují tedy do manželství až na základě vlastního uvážení, čímž klesá počet nerovnocenných partnerství a naopak se manželství stává místem soužití dvou vzájemně si rovných partnerů, se výrazně nepotvrdila. Rovnocenný model rodiny stále nepreferuje celá čtvrtina dotázaných. Podle mého názoru má určitý podíl na založení nerovnocenného

vztahu i jistý sociální tlak. Výzkum ukázal, že většina dotazovaných si jako nejvýše postavenou společenskou roli přestavuje roli manžela/manželky. V mém okolí znám mnoho žen, které s blízcími se třicátými narozeninami podléhají představě okolí, že by již měly mít manžela a děti a rychle si, často na inzerát, shání partnera. Podmínkou je jeho svolení k brzkému sňatku a početí dítěte. Muž, který se zadanými požadavky souhlasí, se tak brzy stává adeptem na ženicha, bez toho aniž by v tomto „výběrovém řízení“ sehráli důležitou roli jeho charakterové vlastnosti, postoje či názory. Dalším překvapivým závěrem, který přinesl výzkum, je zjištění, že celých 41% mužů upřednostňuje tradiční model rodiny, kdy oba partneři pracují, přičemž domácí práce dělí na mužské a ženské. Tento postoj schvaluje i jedna pětina žen. Předpokládala jsem, že v dnešní době se partneři dělí o domácí práce rovnoměrně bez ohledu na to, zda je to práce „mužská“ nebo „ženská“. Myslím si, že pokud je dělba práce vyrovnaná, má to pozitivní vliv nejen na partnerský vztah, rodinu, ale také na výkony v pracovní oblasti.

Dále přibližuji sociální role manželů, postavení manželů v ekonomickém systému, proměna demografického chování, netradiční formy partnerského a rodinného soužití, změny hodnot a různorodost životního stylu, genderových stereotypů a reprodukčního chování.

Dovoluji si tvrdit, že stanoveného cíle mé diplomové práce jsem dosáhla. Výzkum přinesl řadu zajímavých, někdy až překvapivých postojů k manželství, které se mnohdy výrazně lišily od mých domněnek.

Výsledky práce mohou sloužit pro potřeby sociální pedagogiky. Sociální pedagogika se, mimo jiné, zabývá pedagogickou činností při výchově dětí a mládeže a dále postavením a situací rodiny, kdy upozorňuje na znatelné oslabování tradičního plnění jejích funkcí, se kterými je nutné se vypořádat. Změny se projevují např. v posunu zakládání rodin do pozdějšího věku. Další zaměření sociální pedagogiky je do oblasti hodnotových orientací a společenských rolí z pohledu gender.⁹² Téma mojí práce postihuje všechny tyto oblasti, proto bude možno využít získané poznatky v interpersonálním poradenství a mohou také sloužit jako podklad pro pedagogickou činnost při výchově dětí a mládeže.

⁹² Mühlpachr, P., a kol., Sociální pedagogika II, Brno 2011, s. 86.

Resumé

V diplomové práci se zabývám postoji české společnosti k manželství. Především tím jaké výhody spatřuje v uzavření manželského svazku a jaký je jeho účel, jestli manželství pokládá za počátek vzniku rodiny a jakou důležitost přikládá uzavření manželství kvůli dětem.

Teoretickou část práce věnuji vysvětlení pojmů manželství a rodina. Pojednávám o postavení manželů ze společenského pohledu a také seznamuji čtenáře se sociálními rolmi manželů, s postavením manželů v ekonomickém systému, proměnou demografického chování a dále s netradičními formami partnerského a rodinného soužití. Věnuji se změně hodnot a životního stylu i změně genderových stereotypů a reprodukčního chování.

Praktická část je zaměřena na vlastní výzkum, ve kterém jsem se zaměřila na získání názorů na sňatek, okolnosti předcházející manželství, jaké jsou důvody k uzavření sňatku i podmínky rozvodu a to zda má manželství budoucnost. Zajímala jsem se o preferenci rolí ve společenském postavení, vnímání nesezdaného soužití a registrovaného partnerství. V neposlední řadě se zamýšlím nad spojitostí manželství a narozením dětí. Nechybí ani otázky na ekonomické zajištění rodiny a upřednostnění určitého modelu rodiny.

Ze získaných informací jsem pomocí analýzy vyvodila patřičné závěry, prostřednictvím kterých se mi podařilo naplnit cíl práce.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku manželství. Byl proveden výzkum zaměřený na zjištění postojů české společnosti k manželství. Byly zjištěny názory na sňatek, manželství, registrované partnerství a nesezdané soužití, dále na rodinu a na děti.

Annotation

This diploma thesis centres on problems of a marriage. I made a attitude research to a marriage concerning Czech society. It was discovered opinion concerning marriage, registered partnership, cohabitation, family and children.

Klíčová slova

Manželství, rodina, soužití, sociální role, demografie, gender, reprodukce.

Keywords

Marriage, family, cohabitation, social role, demography, gender, reproduction.

Literatura a prameny

1. Zákon o rodině č. 94/1963 Sb.
2. Zákon o registrovaném partnerství č. 115/2006 Sb.
3. Badinterová, E. (2004). Tudy cesta nevede. Slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Karolinum. 145 s. ISBN 80-246-0885-5.
4. Balážová, E., Gross, J., & Kalužík, J. (1968). Abeceda novomanželov. 2. vyd. Bratislava: Ústav zdravotnej výchovy. 27 s. ISBN nemá.
5. Cibulec, J. (1984). Manželské praktikum. 1. vyd. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n.p. 304 s. ISBN 08-096-84.
6. Cibulec, J. (1980). Soužití tří generací. 1. vyd. Praha: Práce. 208 s. ISBN 24-062-80.
7. Fialová, L., Hamplová, D., Kučera, M., & Vymětalová, S. (2000). Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ. 147 s. ISBN 80-85850-87-8.
8. Giddens, A. (1999). Sociologie. 1. vyd. Praha: Argo. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
9. Hamplová, D. (2003). Vstup do manželství a nesezdaného soužití v České republice po roce 1989 v souvislosti se vzděláním. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 52 s. ISBN 80-7330-029-X.
10. Hašková, H. (2009). Fenomén bezdětnosti. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 264 s. ISBN 978-80-7419-020-9.
11. Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). Sociální psychologie. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 776 s. ISBN 80-7367-092-5.
12. Chaloupková, J., Hamplová, D., Mitchell, E., & Vítečková, M. (2010). Proměny rodinných a profesních startů. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 167 s. ISBN 978-80-7330-185-9.
13. Chaloupková, J., & Šalamounová, P. (2004). Postoje k manželství, rodičovství a k rolím v rodině v České republice a v Evropě. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 60 s. ISBN 80-7330-062-1.

14. Chapman, G. (2006). *Manželství, po jakém jste vždy toužili*. 1. vyd. Praha: Návrat domů. 111 s. ISBN 80-7255-133-7.
15. Chapman, G. (2011). *Pět znaků láskyplné rodiny*. 2. vyd. Praha: Návrat domů. 205 s. ISBN 978-80-7255-249-8.
16. Jandourek, J. (2001). *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 288 s. ISBN 80-7178-535-0.
17. Karsten, H. (2006). *Ženy – muži: generové role, jejich původ a vývoj*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 184 s. ISBN 80-7367-145-X.
18. Kazakiewicz, M. (1979). *Takmer dokonalé manželstvo*. 1. vyd. Bratislava: Smena. 202 s. ISBN 73-098-79.
19. Kimplová, T. (2008). *Základy psychologie manželského a rodinného soužití*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. 88 s. ISBN 978-80-7368-619-2.
20. Kocourková, J., & Rabušic, L. (2006). *Sňatek a rodina: zájem soukromý nebo veřejný?* Praha: Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. 158 s. ISBN 80-86561-93-3.
21. Kollárik, T. (1993). *Sociálna psychológia*. 1. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 194 s. ISBN 80-08-01828-3.
22. Křížková, A., Dudová, R., Hašková, H., Maříková, H., & Uhde, Z. (2008). *Práce a péče*. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 162 s. ISBN 978-80-86429-94-6.
23. Kubátová, H. (2010). *Sociologie životního způsobu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.
24. Maříková, H., Čermáková, M., Šanderová, J., & Tuček, M. (2000). *Proměny současné české rodiny*. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
25. Maříková, H., Kostelecký, T., Lebeda, T., & Škodová, M., eds. (2010). *Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe*. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 446 s. ISBN 978-80-7419-025-4.
26. Mozga, T., a kol. (2011). *ČESKÁ VIZE. Hledání identity 21. Století*. 2. vyd. Brno: Dialog centrum. 304 s. ISBN 978-80-254-9362-5.
27. Možný, I. (2002). *Česká společnost*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o. 208 s. ISBN 80-7178-624-1.

28. Mühlpachr, P., a kol. (2011). Sociální pedagogika II. Brno: Institut mezioborových studií. 251 s. ISBN neuvedeno.
29. Novák, T. (2007). Hádky v manželství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 148 s. ISBN 978-80-247-2037-1.
30. Novák, T. (2004). Jak předejít krizi v manželství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 120 s. ISBN 80-247-0935-X.
31. Novák, T. (2006). Manželství s nervákem. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 108 s. ISBN 80-247-1219-9.
32. Novák, T., & Pokorná, A. (2007). Peníze a manželství. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. 128 s. ISBN 978-80-247-1618-3.
33. Pavlík, Z., a kol. (1993). Demografie (nejen) pro demografy. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 125 s. ISBN 80-901424-2-7.
34. Pávek, F. (1969). Manželství. 1. vyd. Praha: Práce. 128 s. ISBN 24-063-69.
35. Pávek, F. (1987). Manželství na zkoušku. 1. vyd. Praha: Mladá fronta. 256 s. ISBN 23-082-87.
36. Plaňava, I. (1994). Jak se (ne)rozvádět. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 120 s. ISBN 80-7169-129-1.
37. Plaňava, I. (2000). Manželství a rodiny. 1. vyd. Brno: DOPLNĚK. 296 s. ISBN 80-7239-039-2.
38. Plaňava, I. (1998). Spolu každý sám. Praha: NLN, s.r.o. 218 s. ISBN 80-7106-292-8.
39. Plaňava, I., & Pilát, M., eds. (2002). Děti, mládež a rodiny v období transformace. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal. 290 s. ISBN 80-86598-36-5.
40. Polášková, E. (2009). Plánovaná lesbická rodina. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. 249 s. ISBN 978-80-210-5013-6.
41. Prudký, L., a kol. (2009). Inventura hodnot. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia. 319 s. ISBN 978-80-200-1751-2.
42. Rozehnalová, M. (2004). Eseje o rodině, manželství a rodičovství. Praha: Free Teens Press. 81 s. ISBN 80-902898-5-1.
43. Sirovátka, T., & Hora, O. (2008). Rodina, děti a zaměstnání v české společnosti. 1. vyd. Boskovice: František Šalé – ALBERT. 330 s. ISBN 978-80-7326-140-5.
44. Šanderová, J., Šmídová, O., a kol. (2009). Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou. 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 269 s. ISBN 978-80-7419-015-5.

45. Šráček, J. (1980). Manželství, rodina, rodičovství. Praha: Horizont. 48 s. ISBN 40-052-80.
46. Štúr, I. (1985). To najdôležitejšie o manželstve. 1. vyd. Bratislava: Ústav zdravotnej výchovy. 34 s. ISBN nemá.
47. Vodáková, A. & Vodáková, O., eds. (2003). Rod ženský. Kdo jsme, odkud jsme přišly, kam jdeme? 1. vyd. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON). 356 s. ISBN 80-86429-18-0.
48. Wroczyński, R. (1968). Sociálna pedagogika. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. 309 s. ISBN 67-235-68.

Jiné zdroje

49. Češi a svatby, Tisková zpráva Ov80108, Centrum pro výzkum veřejného mínění Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
50. Věšínová – Kalivodová, E., & Maříková, H. (1999). Společnost žen a mužů z aspektu gender. In Sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender. Praha: Open Society Fund. ISBN nevedeno.

Internetové zdroje

- 51.<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/publ/1417-11-n_2011>
[2011-02-26] Ženy a muži v datech 2011. Český statistický úřad.
- 52.<<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/1413-10--10>>
[2011-02-26] Zaostřeno na ženy a muže 2010. Český statistický úřad.

Příloha

Příloha č. 1

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

studuji posledním rokem obor sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakultě humanitních studií, Institutu mezioborových studií v Brně.

Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je součástí mého výzkumu postojů k manželství. Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou využity pouze pro potřeby mé diplomové práce. Při vyplňování dotazníku si řádně přečtěte otázku a zaškrtněte Vámi zvolenou odpověď, případně vypište odpovědi k dané otázce. Vyplnění dotazníku zabere přibližně 5 minut.

Děkuji za Váš čas a ochotu k vyplnění tohoto dotazníku.

Lucie Kučerová

Jste: žena muž

Věk: 18-25 26-35 36-45 46 a víc

Dosažené vzdělání:

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vyšší odborné
- vysokoškolské

Stav:

- single (nezadaný/á)
- zadaný/á do 1 roku
- zadaný/á 1 rok a více
- ženatý/vdaná
- rozvedený/á
- vdovec/vdova

Děti:

- bezdětný/á
- 1 dítě
- 2 děti
- 3 a více dětí

Pocházíte z rodiny:

- úplné manželské (rodiče byli oddáni)
- úplné nemanželské (rodiče nebyli oddáni)
- neúplné (1 svobodný rodič)
- rozvedené

Náboženské vyznání:

- nevěřící
- věřící, ale nepatřím k žádné církvi
- věřící

1. Jakou roli své osoby preferujete ve společenském postavení? (oznámkujte na stupnici 1-5, přičemž 1 označuje nejvyšší preferenci; každou známku použijte pouze jednou)

- single (nezadaný/á)
- přítel/přítelkyně
- ženatý/vdaná

.... registrovaný/á partner/ka

.... svobodná matka/svobodný otec

2. Jaký je podle Vás vhodný věk k uzavření sňatku? (prosím doplňte dvě číslice)

Muž..... Žena

3. Jaká by měla být optimální délka vztahu před svatbou?.....

4. Myslíte si, že by partneri spolu měli před svatbou žít ve společné domácnosti? Pokud ano, jak dlouho?

5. Dokážete si představit život v dlouhodobějším partnerském svazku, aniž byste uzavřeli sňatek?

ano ne nevím

6. Vnímáte nesezdané soužití jako „předmanželské“, tj. vedoucí k uzavření sňatku?

ano ne nevím

7. Jaký je podle Vás hlavní účel manželství? (zatrhněte i více možností)

založení rodiny

výchova dětí

právní výhody

majetkový prospěch

životní jistota

jiné.....

8. Jaké důvody by měly vést k uzavření sňatku? (zatrhněte i více možností)

láska

dítě

- zlepšení společenského postavení
- zlepšení ekonomické situace
- přání partnerky/partnera
- právní výhody
- jistota, nebýt sám
- nevím, nejsem rozhodnutá/ý
- jiné.....

9. Vidíte v manželství budoucnost? (zatrhněte i více možností)

- ano, je to můj nejvyšší životní cíl
- ano, je to první krok k založení rodiny
- ano, je to samozřejmost
- ano, manželství je lepší než nesezdané soužití
- ne, spíše v partnerství
- ne, nemá pro mne žádnou hodnotu
- ne, nevidím v něm žádný přínos
- ne, je to zastaralá instituce
- nevím
- jiné.....

10. Pro svobodné: Chcete někdy v budoucnu uzavřít sňatek?

- ano ne nevím

11. Pro svobodné: Jaké jsou důvody, proč jste ještě neuzavřeli sňatek (zatrhněte i více možností)

- nenašla/nenašel jsem vhodného partnera
- partner nemá zájem
- ekonomické důvody
- bytová situace

- moje/partnerova nezaměstnanost
- nízká sociální podpora státu
- chci se vyhnout složitému rozvodovému řízení, sporům o děti a dělení majetku
- chci být nezávislá/ý
- chci si užívat života, studovat, cestovat
- nepříjemný rozvod rodičů
- zdravotní stav
- nemám zájem
- jiné.....

12. Schvalujete registrované partnerství?

- ano ne nevím

13. Myslíte si, že si mají být manželé naprosto věrní?

- ano ne nevím

14. Vyhledali byste odbornou pomoc v případě manželských problémů (např. manželskou poradnu)?

- ano ne nevím

15. Považujete rozvod za vhodné řešení problémového manželství?

- ano ne nevím

16. Rodinu má ekonomicky zajistit:

- žena muž oba partneri

17. Jaký preferujete model rodiny:

- pracující muž, žena v domácnosti
- pracující žena, muž v domácnosti

- oba pracující, přičemž se oba dělí stejnoměrně o domácí práce
- oba pracující, přičemž si domácí práce dělí na „mužské a ženské“

18. Pokud partneři neplánují dítě, je zbytečné uzavírat sňatek?

- ano ne nevím

19. Mají se děti narodit až po svatbě?

- ano ne nevím

20. Je pro děti důležité, aby jejich rodiče žili v manželském svazku?

- ano ne nevím

21. Vnímáte narození dítěte jako jednu z podob sociálního rizika (např. snížením životního standardu)?

- ano ne nevím

22. Měli by mít možnost registrovaní partneři vychovávat společně děti?

- ano ne nevím